

Erk XII/1 2/10

AZ ÚT

FOLYÓIRAT A LELKIPÁSZTORI MUNKA SZÁMÁRA

TARTALOM:

BCU Cluj / Central University Library Cluj

II. ÉVFOLYAM.
7—8. SZÁM.

Csendes óra. „Ha valaki első akar lenni” ... (G. F.) *Bizzatok!* (R. L.) — Igehirdetés. — Kultusz. *A mi istentiszteletünk.* III. Symbolikus istentiszteletek. (R. L.) — Vallásos nevelés. *A konfirmáció reformja.* 1. A konfirmációi előkészítés célja és lényege. (M. S.) — Gyülekezeti munka, pásztorokodás, belmiaszió. *Lelkipásztori munka egy falusi gyülekezetben.* 2. Az ifjusági munka alapvonalai. (I. L.) — *Megbeszélések. Magunkról.* (R. L.) *A magyarázatos biblia.* (R. L.) *Nagy betegek urvacsorával élése.* (Dr. Gönczy Lajos.) *Lelkeszi értekezlet.* (I. L.) — *Kalászkok. Az igazi papné.* (Sz. M.-né.) *Egy régi táborigazgató prédikációjából.* (R. I.) — Irodalom. — Szerkesztői üzenetek.

1916.
SZEPT.—OKT.

SZERKESZTIK ÉS KIADJÁK:

DR. IMRE LAJOS DR. RAVASZ LÁSZLÓ DR. MAKKAI SÁNDOR

MEGJELENIK
JULIUS ÉS AUGUSZTUS HÓ KIVÉ-
TELÉVEL MINDEN HÓNAP 15-ÉN.

1000000

ELŐFIZETÉSI ÁR:
EGÉSZ ÉVRE 6 KOR., FÉLÉVRE 3
KOR., EGYES SZÁM ÁRA 80 FILLÉR.

SZERKESZTŐSÉG KOLOZSVÁR, BOCSKAI-TÉR 1.

Hadbavonuló és sebesült katonák megajándékozására igen alkalmas a kiadásunkban most megjelent

Református * Kis * Énekeskönyv katonáink részére.

Tartalma: 26 leggyakrabban énekelt zsoltár, 41 Dicséret, több alkalmi ima, valamint a Himnusz és a Szózat.

Ára füzve példányonkint — — — — — 22 fillér.

Kérjük a nagytiszteletű egyházakat, sziveskedjenek ezen könyvecskét hadbavonuló hiveik, nemkülönben az egyházak területén levő kórházakban fekvő sebesültek között mentől nagyobb mennyiségben szétosztani, mely célra szánt példányoknál a következő kedvezményes árakat számítjuk:

100—500 példányig darabja — — — — — 20 fillér.

500—1000 " " " " " " " " " " " " " " 18 " "

1000 példányon felüli darabja — — — — — 16^{1/2} " "

bérmentetlen küldés mellett.

Szives megrendelést kér:

HORNÝÁNSZKY VIKTOR

könyvkiadóhivatala

BUDAPEST V., Akadémia-u. 4.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

~~~~~

U J D O N S Á G!

Hol van megírva?

Segédkönyv ismertebb bibliai helyek megtalálásához.

Bibliai egyezményes szövegtár.

Többek közreműködésével készítette

Dohányos János.

Ára 4 korona.

A Mester jelleme!

Vezérfonal bibliai tanulmányozó körök és magányosok számára.

Irta: Fosdick E. H.

Fordította: Ifj. Victor János.

Második kiadás.

Ára 2'50 korona.

Kaphatók:

Kókai Lajos könyvkereskedőnél

BUDAPEST IV., Kamermayer Károly-utca 3. szám alatt.

Kérem az összeget postautalványon előre beküldeni.

CSENDÉS ÓRA.

„Ha valaki első akar lenni“ ...

Márk IX., 33—35 :

Odahaza megkérdezé őket : Mi felett vetekedtetek egymással az úton ? De ők hallgatának, mert egymás között afelett vetekedtek vala az úton, ki a nagyobb. És leülvén odaszólitá a tizenkettőt és monda nekik : Ha valaki első akar lenni, legyen mindenek között utolsó és mindeneknek szolgálja.

Nézzünk meg rajtuk és bennük mindent és meg fogunk győződni róla, hogy nincs olyan szempont, amelyből kiindulva alapos okot találhatott volna közülök akármelyik is arra, hogy magát fölébe helyezze a másiknak és mégis azon versengenek, hogy ki a nagyobb. Mintha fekete bőrű, torz arcú néger gyermekeket látnánk elragadtatva a saját szépségüktől. Mintha apróra morzsolt kavics szemeket hallanának vetekedni a patakocská fenekén afelett, hogy melyikük súlyosabb.

De nézzünk meg magunk körül bárkit is és tapasztalni fogjuk, hogy nevetségesen rabja a tanítványok gyengeségének. És nézzünk be a saját lelünkbe és be fogjuk vallani, hogy mi sem vagyunk kivételek.

A józan ítélkezés előnyös kiváltságával vesszük észre, ha valaki nevetségesen sokra van magával és minden józan ítéletünk csőd szélére jut, mikor magunkat kellene ellenőriznünk a hasonló cselekvések melegében. Valami balvégzet bosszantóan rossz tréfát űz velünk, mikor beugrat az önérvényesítés komikus pozitúráiba.

Mikor a kis leányka új ruhát kap, a legforgalmasabb város utcáin is úgy lépdel tova, mintha nem volna semmi más a világon, ami jobban érdekelné az embereket ott körülötte, mint az ő új ruhájában való megjelenése. És ennek a kis leánynak a gyengesége közös velünk.

A fiatal diák ember elismert költő osztálytársai körében. Nézd meg őt a főváros embertömegében és ha jól megfigyeled, le fogod olvasni az arcáról, hogy igényli, hogy róla tudomásul legyen az ő költői hivatottsága. És ennek az ifjú embernek önhihtsége közös velünk.

Szánalmasan nevetségesek vagyunk ezzel a magunkkal való elfoglaltságunkkal, önérvényesítgetésünkkel. Ugy annyira, hogyha valaki egy csendes

percében magába nézve megbírálta magát — szégyenkezni fog. Mint a hogyan a tanítványok is hallgatának, mikor megkérdezte tőlük a Mester, hogy mi felett vetekedtek egymással az úton.

Egy mély, titkos elfelejtett, utánnemkutatott tragédiát látok magyarázatul ezen szomorú jelenség mögött. Úgy gondolom, hogy az a törekvés, mellyel érvényesíteni akarjuk magunkat és mások figyelmét magunkra óhajtuk vonni, nem ebben a mostani minőségében volt meg az emberi lélekben eleitől fogva. Ez csak az eltorzult, dekadens, csalódásában lezüllött vonás az emberi lélek arculatán, amely eredetileg nem volt más, mint a szeretet utáni vágy. Isten úgy alkotott bennünket, hogy vágyunk a szeretetre. Óhajtunk figyelem, gyengédség, érdeklődés, észrevétel tárgyai lenni. Mint ahogyan a napraforgó utánna fordul az ég melegének. És erre minden embernek joga van. Azon a címen, hogy ember. Wilde Oszkárnak nincs igaza, mikor így szól: „Senki sem méltó arra, hogy szeressék. Az a tény, hogy az Isten szereti az embert, azt bizonyítja, hogy a lelki világ isteni rendjében meg van írva, hogy örök szeretet jusson azoknak, akik örökké méltatlanok rá.“ Vagy hát javítsuk ki, amit mondtunk, ha méltatlan is az ember a szeretetre, mégis jogos a vágy a szeretet után.

De az embernek ez a jogos vágya lassankint mindinkább visszautasított a maga igényével. A szociális erkölcs bírói forumán az igazságszolgáltatás nem maradt pártatlan, elfogulatlan, megvesztegethetetlen. Lehetett jogtalanul hátraszoríthatni és jogtalanul előretörtetni. Más szóval: az nem maradt elégséges alap a szeretet igénylésére, hogy valaki *emberi lélek*. Természeti előnyökkel meg lehetett vesztegetni a szeretet igazságszolgáltatását. Annak lett előnye, akinek szép volt a teste, csinos a megjelenése, megnyerő a modora, aki szellemi képességekkel tünt ki a többiek felett, aki magas társadalmi állású volt.

S mióta ez a szociális ethika emeltetett trónra, azóta örült hajsza folyik a világban; azóta a lelkünk jogos vágya folyton jobban züllik. Mint ahogyan a megvetett férj ivásra adja magát. Vagy amiként az éhen maradt embert tolvajjá teszi a helyzete. Azóta — magunk sem vettük észre, hogyan — erőteljesen benne vagyunk abban a törekvésben, hogy mindig több és több természeti előnyt ismerjünk fel és érvényesítsünk magunkon, amellyel érdemessé tehetjük magunkat mások figyelmére, érdeklődésére s — mondjuk — szeretetére. Azóta nevetni való bámulói lettünk magunknak. Azóta nagy mennyiségű energiát fektetünk bele a magunk érvényesítésébe. És végtelenül szerencsétlenek vagyunk, ha nem vesznek észre bennünket.

S ezt a lelki dekadenciát, mint szomorú örökséget vesszük át elődeinktől és mint felfokozott diszpozíciót adjuk át utódainknak.

* *

Pedig ebben a dekadenciában, az emberi lélek jogos, nemes vágyának rútra torzulásában igen sok embernek szomorú tragédiája gyökerezik.

Első sorban azoké, akiknek nincsenek természeti előnyeik. Ki látja meg ebben a dekadens közszellemű világban őket, hogy szeretet, szolgálat, figyelem, gyöngédség, érdeklődés tárgyaivá tegye. Ki veszi észre őket, a test nyomorultjait, a kórházak elhervadt lakóit, a háború torztermékeit, az utca piszkát, a büzoduk otthonosait, az „utálatosokat,” a „nem szimpatikusokat,” az alacsony társadalom osztályrészeszeit, azt a sereget, akik úgy szoktak csak számításba jönni, mint akik a mi mulattatásunkra teremtettek e világra. Ki melengeti fel őket, hogy érezzék az élet igazi örömét, javát, hogy fejlődjenek alatta Isten szándéka szerinti emberi lélekke? Bizony a legtöbbször áldozatai lesznek dekadens szellemű szeretetmoralunknak. Nívó alatt pusztulnak el. A szomorúság, egyedüliség, megvetettség érzésének súlya alatt hervadják végig a földi életet. Vagy keresnek örömet a bűnben, a züllésben, a szennyben, az alacsonyságban, ahová visszautaltuk őket.

Másodsorban azoké, akik természeti előnyökön vásárolják a szeretetet. Mert az ilyen „szeretet” nem elégíti meg az embert. Először is azért, mivel igen sok természeti előny romlandó. És mikor szirmainkat elhullatuk, elmaradnak a méhek. Másodsor, mivel az emberi lélek alapjában nem élvezetre, nem dicsőségre, nem pillanatnyi örömökre, nem bámultatásra, nem érzéki szeretetre vágyik, hanem ha csak egyetlenegy emberi léleknek is odaadó, állandó, részletekig menő, mindig kész — a szó igazi értelmében veendő szeretetére. Ezért lehet valaki vagyoniában is boldogtalan. Sikerei közepette is egyedülállóan szomorú. Érzéki örömei változatában is örömtelen. Előkelő állása és tiszteltetése dacára is magát utolsónak érző. Testi szépsége tudatában is elégedetlen.

Szeretetet! Szeretetet! Ez az elhanyagolt, felületesen táptált, csillogást mutató, mosolygó, természeti előnyeivel jó vásárt csináló, vásárra áldomást ivó világnak a szive mélyéről, az éhhalál széléről való szomorú, rekedt kiáltása. Ki hallja meg!? Ki hallja meg?

Az élő Isten meghallotta! Ő volt az első, aki új közszellem megteremtésére mozgalmat indított meg. Ő volt az első, aki a lelkünk jogos vágyát visszaakarja ültetni trónjára. Aki óhajtja, hogy megtisztuljunk hiú, torz érvényesülési vágyunkból. Az ő szivéből jött az utánunk vágyakozás dicső himnusza :

Ott a messze földön, árván, hontalan
Hallj meg a kiáltást, fiam, fiam.
Vár Atyád szerelme, vár rád vigasza
Jöjj a messze tájról, óh jöjj haza.
Lásd a rossz világnak csak fulánkja van,
Drága csak nekem vagy fiam, fiam.

A szíve vágyának volt a tolmácsa és áldott munkája itt közöttünk az ő követe, a mi Urunk Jézus Krisztus. S azóta, hogy ő itt járt, sokan csatlakoztak e mozgalomhoz.

A mai kor gyermekére sem várhat dicsőbb feladat, mint vállalni a szolgálat közösségét azokkal, akik szeretetet óhajtottak adni a világnak. — A háború által teremtett helyzet csak még parancsolóbban állítja elibénk ezt a feladatot. Az eltorzult emberi testek, a gyámolnélkül maradt özvegyek és árvák, zilált viszonyok erkölcsi áldozatai mind-mind erős próbakövei lesznek szeretetünknek.

Hozzánk is szól Jézus felhívása: Ha valaki első akar lenni közöttetek, legyen mindeneknek szolgálója.

A rút versengésnek, a tragédiákat nemző dekadens szeretet-morálnak, a ki nem elégtő talmi szeretet szolgálatoknak — vége minden nemes lélek számára. Akinek ambíciója van, ime itt a tere: legyen mindeneknek szolgálójává.

Az emberi lélek úgy teremtett, hogy vágyik a szeretetre. És meg is érdemli, hogy szeretet tárgya legyen. És nem szabad eltűnni, hogy ez a vágya ne teljesejék, vagy hogy másra torzuljon át. Ez igaz.

De most a régi közszellem elleni harc megkezdésénél szükség van hősökre, akik megértik a „De profundis“ írójának ezt a gondolatát és ennek a gondolatnak az áldozataivá ajánlják fel magukat: „a legtöbb ember azért él, hogy szeressék és csodálják. Pedig azért kellene élnünk, hogy másokat szeressünk és csodáljunk.“

Isten előtti csendességben döntse el a szívünk, hogy mi mindezekre a mi akaratunknak a visszhangja.

(Losoncz.)

Gombos Ferencz.

Bizzatok!

„Azért beszéltem ezeket nektek, hogy békességetek legyen én bennem. E világon nyomorúságtok léssen, de bizzatok: én meggyőztem a világot.

Veled vagyok, kivért, menekülő testvérem, mert amióta úgy felrebbentetek, mint seregélycsapat a puskadörrenésre, nem tudok egyedül lenni. Követlek a szenvedések országútján, amint magatokkal hozzátok a százados szentedeényeket, az öreg matrikulákat, a viseltes palástot, egy pár melegruhát a kicsinyeknek s úgy támogatjátok erős kézzel az elaléló hitvest, gyöngéd szóval a lázadó atyafiakat. Mellétek telepedem, mikor először juttok fedél alá s fáradt kis cselédeitek édes álmát lehajtott, izzó fővel virrasztjátok; mellétek telepedem, hogy beszélgessünk erről az ígéről: *E világon nyomorúságtok léssen, de bizzatok: én meggyőztem a világot . . .*

Ugyebár, milyen meglepő, hogy Jézus *megigérte* nekünk ezt a nyomorúságot. Nem tudta senki, aki a diplomáciát és az aktákat ismerte; de tudta előre Az, aki ismerte az *életet*. Őmondotta: ez a világ úgy van berendezve és ti olyan hajítással vagytok elbocsátva bele, hogy a nyomorúság bekövetkezése feltétlenül bizonyos. A nyomorúság az emberi életnek állandó eleme; az az anyalug, amely vagy felmarja, vagy kikristályosítja az életértékek gyémántszekeit. S ha egyszer valaki megérezte ezt a nyomorúságot, igazán mindegy, hogy milyen alakban érezte meg. Hontalanná lett-e, vagy pedig árvává; szülőföldjét veszítette-e el, vagy pedig életkedvét; testi szenvedések gyöttrik-e, vagy pedig titkos lelki kór emészti? A nyomorúság lényege mindig ugyanaz: ehhez a világhoz való kapcsolódásunk szakadoz el és serken ki a vér a szívékből az elszakadt szálak gyökerénél. Elszakadozik azért, mert mi egyedül csak ehhez a világhoz kívánunk kapcsolódni, már pedig: sem a világ nem bír el minket, sem mi a világot. Hont foglalunk, nemzetet alkotunk, fészket építünk, földet mivelünk, gyermeket nevelünk, nagy munkába kezdünk, de az az anyag, amivel ezt cselekedjük, nem a mienk, hanem a világé; azé a világé, amely úr felettünk. Nem védheted meg a vetésedet a jégtől a legjobb esernyővel sem; nem óvhatod meg gyermekedet a betegségtől a legtúlzóbbr gonddal sem; nem fordíthatod el az ellenséget a legkitűnőbb fegyverrel s a legjobb politikával sem. „Kicsoda pedig az, aki aggodalmaskodásával megnövelhetné termetét csak egy arasszal”? Nem tőlünk függ és nem rajtunk múlik az élet fordulása; a gondviselést Isten nem adta albréletbe a politikusoknak, / üljenek a bár azok akár a malom alatt, akár a Ballplatzon, hanem magának tartotta meg, mert egyedül ő képes reá, aki olyan mindenhatóság, hogy örök szeretet.

E világon nyomorúságtok léssen. Ne lepődj meg, földönfutóvá vált testvérem, nem esett idegen dolog rajtad. Bár nem tudod, miképen óvod meg szeretteidet a felénk közelgő tél viszontagságaitól, mikor kerülsz vissza boldog, békés hajlékba, bár senki sem sejtí, visszatér-e az elűzött és nem űzetik-e el az otthon maradt: egy dolog bizonyos, az, hogy Isten nem vezett el és nem változott meg. Ő ma is az, aki örökké volt: dicsőséges király, akinek atyai szíve van és ez a szív minden erejével a tied. Nem te vıvadt ki, nem te nyerted meg; ő adta magát ingyen neked, mert szeretett téged s arra szemelt ki, hogy dicsőségének szerszáma légy. Ebbe a világba helyezt, mert innen akart kivezetni téged, nyomorúság alá rekesztett, mert meg akart könyörölni rajtad, veszendőbe enged, mert meg akar tartani örökkévaló módon. Mindezt azért cselekszí, mert így nő meg és lesz teljessé az ő dicsősége, amelynek szerszámául úgy teremtette a világot, mint ahogy a művész hangszeret formál a lelkében alvó csoda-melódiák számára.

Hogy ez a gondolat milyen igaz, milyen tény-tapintatu, mint az élő, meleg anyai kezen a szülői szeretet: ezt igazolja Jézus. Azért kell nekünk biznunk, mert ő *meggyőzte a világot*.

Felfedezte előttünk, hogy Isten jóság és szeretet, felfedezte, hogy mi-

érettünk él, öröme, célja, büszkesége mi vagyunk. Nemcsak mondotta, hanem *példázta* előttünk, hogy a nyomorúság lefele vívő, szomorú alagútja a legdicsőségesebb átereszt az Atya örömébe. Nemcsak példázta, hanem titokzatos módon és szakadatlanul *gyakoro!ja*, hogy aki vele szenved, vele dicsőül meg. Az ő szenvedése nem volt egyéb, mint a teljes megfosztás a világtól avégre, hogy a teljes dicsőség és örökkévaló birtoklás osztályosa legyen. Aki vele veszíti el a világot, vele nyeri meg az életet. Nincs más titka az Isten egész atyai plánumának, mint ez: elveszem a mulandót, hogy örökkévalót adjak helyette. Sokszor véres lesz a kezünk, míg kicsavarja belőle azt a kincset, amelyre rámenendő a lelkünk s ha akkor remegve, bízva nyúlunk őutána, megragadja a kezünket s az égen fölsüt az ő kegyelmének ünnepi, győzelmes fénye; ha pedig kétségbeesve tovább tördeljük véres kezünket: szétmarcangoljuk nyomorú életünket s reánk, elkárhozott árnyékokra félelmes fenséggel, diadalmas igazságossággal leragyog az ő ítéletének metsző világoossága.

Jézus meggyőzte a világot. Nem azért, hogy erejét megmutassa, hogy dacos kiutat keressen, hanem azért, hogy Isten akaratát, szándékát, tervét véghezvigye, teremtői munkáját a megváltás tényével megkoronázza és betetőzze az Isten dicsőségét. Sőt ennél is sokkal nagyobbért: azért hogy Te, lehajtott fejű gyermekeid álmát virrasztó testvérem *bizhass* és csöndesen, boldogan, Isten kezébe fogózva, mély hálaadással imádkozzál.

R. L.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

I G E H I R D E T É S.

KULTUSZ.

A mi istentiszteletünk.

III. Symbolikus istentiszteletek.

1. A konfirmáció.

A protestáns istentisztelet harmadik fajtája a *symbolikus*. Nem tulságosan kifejező ez a jelző, mert nagy általánosságban *minden* istentisztelet symbolikus, amennyiben minden istentisztelet középpontjában egy symbolikus cselekvény, vagy cselekvénysorozat áll. De ezek a symbolikus cselekvények mégis különböznek egymástól s épen ez a különbségük nyújtja az osztási alapot. Ugyanis az olyan istentisztelet, amelynél minden symbolikus cselekvény magának az igehirdetésnek, mint legfőbb és egyetemes actionak a kiemelésére szolgál, a potiori nevezetetik homiletikai istentiszteletnek. Ahol a cselekvény egy sákramentom, sákramentomos istentiszteletéről van szó. Végül az az istentisztelet, amelyiknek a középpontjában egy specialis jelképes cselekvény van, anélkül, hogy az sákramentom volna, tehát amelyiknél az életnek egy különös aktusa a maga szertartásos voltában adja az igehirdetés *alkalmát*: jobb híjján symbolikus istentiszteletnek nevezhető. Ilyen symbolikus istentisztelet annyiféle lehet, ahány életaktust teszünk vallásos szertartás tárgyává; de a legáltalánosabban, mint egy történelmileg legteljesebben ez a három alakult ki: a konfirmáció, a házasságkötés megáldása és a temetés.

Konfirmáció a gyermekkereszttség miatt van. Célja az, hogy a kereszttségben virtualiter nyert üdvjavaknak aktualizálódását kifejezze. A konfirmáció azt jelenti, hogy a megkeresztelt épen kereszttsége folytán oly pontra érkezett, amelyen maga veszi át az új életbe való belegyökerezés művét; azt jelenti, hogy a kereszttségben nyert kegyelem *ön tudatos átélésére* a megkonfirmált magát képesnek és kötelezettnek tartja. Tehát a konfirmáció symbolikája két dolgot fejez ki: 1. a megkeresztelt már autonom keresztyné lett, 2. ennek alapján felvétellett a testvérek gyülekezeti közösségébe. Ennélfogva minden konfirmációnak ezek a lényeges liturgiai alkotó részei: 1. Az ifjak megvallják hitüket és fogadalmat tesznek, 2. A gyülekezet ezt a vallástételt elfogadván, a katekumenusokat tagjai közé felveszi és őket ebből az alkalomból megáldja.

A konfirmáció emez elvi tartalmának a megállapítása sok idevonatkozó kérdést egyszerre megold. Legelőször is az világosodik meg, hogy a konfirmáció liturgiai lényegéhez egyáltalán nem tartozik hozzá a vizsgálat, a káté kikérdezése, mert a hitvallás lényege nem az, hogy valaki egy-két részletkérdésre megfelelően, hanem az, hogy a kereszttyénség alapigazságairól ünnepélyesen és önként bizonytságot tegyen. Mihelyt

pedig erre a belátásra eljútottunk, egyszerű lélektani, vagy pedagógiai megfontolás dönt a fölött, hogy két olyan különmemű lelkiállapoton nyugvó tevékenységnek, mint a vizsgálat és a vallástétel, az összeleplegítése ildomos dolog-e vagy pedig nem? Nincs pedagógus, és nincs liturgus, aki egy mákszemnyi hozzáértés birtokában erre a kérdésre *igen*-nel felelne. Azért hát nagyon örvendetes haladás, ha a konfirmáció vizsgát az ünnepélytől elválasztva, külön tartják meg, lehetőleg napokkal az istentiszteleti aktus előtt. Meg kell arra hívni a szülőket, a presbytereket, a gyülekezetet; jó, ha a templomba megy végbe megelőző vasárnap délután; de utána következzen még a szertartásig az elmélyedésnek és a csendes készülődésnek párnapos tempus clausum-a.

A konfirmáció lényegéből következik másodszer az, hogy az úrvacsoraosztás a konfirmáció szertartásától elválasztandó. Ez azt jelenti, hogy a konfirmáció csak felhatalmaz az úrvacsora vételre, de nem osztja ki azt; úrvacsorát az ifjak a legközelebbi alkalommal a *gyülekezettel* vesznek. Kétségtelenül van valami meghatározó az úrvacsorázó ifjú sereg látásában, de ezért nem szabad feladnunk azt az elvet, hogy úrvacsorát csak a gyülekezet vesz meghatározott rend és alkalom szerint s a konfirmáció éppen az a szertartás, amelyik erre a gyülekezettel való *communiora* felhatalmaz. Van abban az úrvacsoraosztásban valami nem protestáns, amit a gyülekezet csak *néz*. Viszont mily meghatóvá lehetne tenni egy olyan pünköszt elsőnapú úrvacsoraosztást, amelyben a mult vasárnap megkonfirmált ifjú sereg fehér ruhában testületileg részt vesz.

A konfirmáció *helye* a templom, *ideje* vagy virágvasárnap, vagy áldozócsütörtök, illetve Exaudi-vasárnap, — ez azonban nem okvetlenül kötelező. Mindenesetre jobb, ha a pünköszt, vagy húsvéti ünnepkörbe esik, mintha máshova. Engedni kell, hogy a gyermekek kedvük szerint felékesítsék a templomot virággal, zöld ággal, de kívánatos, hogy a pásztor maga menjen ki az ifjakkal a mezőre virágot, zöldágot gyűjteni, mert különben igen könnyen csavargás lesz a mivelet vége; — idézzük csak fel gyermekemlékeinket.

A dolog természetéből következik, hogy a konfirmációi istentiszteletnek kettős arca van. Egyik arcával a gyülekezetre néz, másikkal az ifjakra. A gyülekezet gondjára bizza az ifjú testvéreket s azt teszi felelőssé érettük. Ha ezek közül elvész egy, rendesen a gyülekezet a hibásabbik. A szolidaritás érzése, az a gondolat, hogy egymás terhét hordozzátok s úgy töltsétek be a Krisztus törvényét: ez a föltétlenül uralkodó hang. Tehát téved az igehirdető, ha csak az ifjakat adhortálja, ha a gyülekezethez nem szól s engedi, hogy a hivek mintegy páholyból nézzék a szertartást s távolról gyönyörködjenek a jelenetben. Viszont a konfirmándusok is érezzék, hogy főképen mégis csak róluk van szó s végtől-végig tapadó figyelemmel kísérik a lekipásztor beszédét. Ez a kettősség a konfirmáció liturgiájának egyik legnagyobb nehézsége, de legáldottabb gyümölcse is.

A konfirmációi beszéd gondolatanyagára nézve idejegyzem a Niebergall elmés fejtegetéseit: Főtörekvésünk az legyen, hogy a gyülekezetben felébredszük a szolidaritást és a felelősséget. Kerüljük az érzelgést, hagyjunk békét a csillagoknak, a szivárványnak, ne ecseteljük a reájuk várakozó szenvedéseket; azzal, hogy egy pár tucat zsebkendőt mozgásba hoztunk, még nem lendítettünk semmit. Baráti, meleg, vidám hangon

szóljunk, a gyermekeket ne tekintsük félig megtért keresztyéneknek, sem e világ tékozló fiainnk, hanem higgyünk bennük, s bizzunk, hogy bár sok éretlen és könnyelmű gyerek van közöttük, Isten keze majd elvezérli őket. Induljunk ki abból, amit a szülők vagy a gyerekek éreznek : a szülők büszkesége és aggodalma, szorongó reménysége és pillanatnyi elhomályosodása ; a gyermekek önérzete, fontosságuk tudata, nagyos álmai mind igen alkalmas érzés arra, hogy melodiához való akkordot adjon. Mutassuk fel, hogy mire vágyik, mire *kell* vágnia most szülőnek, gyermeknek egyaránt. Rajzoljuk meg egy pár vonással a keresztyén ember életét, mint az egyetlen kívánatos eszményt, mert ez óvja meg és fejleszti ki az ifjak ma még elburkolt belső világát. Mutassunk reá az élet elsajátításának eszközeire : az imádságos, bibliás, úrvacsorázó, gyülekezeti életre. Tárjuk fel, hogy ezer meg ezer kéz nyul az olyan lélek után, aki felfele akar haladni s kérjük a hiveket, hogy senkinek se maradjon tétlen a keze ilyen felfele törő lelkek láttára. Beszéljünk arról, hogy a közösség emel, megtart s a sok elesett, elkallódott, kihült lélek azzal indult meg a lejtőn, hogy kiszakadt, vagy bele sem iktatódott a közösségbe. A Sátán először a pusztába viszi az embert s ott kísérti meg ; izolálja, hogy megejtse. Jó, ha művészi emléklapot adunk az ifjaknak s az azon ábrázolt jelenetről vesszük a beszéd alapvető képét, mert azzal meg is rögzítjük a mondani valóinkat. Ünnepegy alatti mélyen szívjuk magunkba az előmlő hangulatot, hogy jövőre értékesíteni tudjuk.

Mutatóul közlünk egy teljes konfirmációi agendát :

A. A vizsgálat.

A harangszó elhallgat, a gyülekezet begyűlt. A konfirmándusok a lelkész vezetésével orgonaszó mellett, ünneplő ruhában, a papi lakásról vagy az iskolából szép sorban bejönnek. A gyülekezet feláll s állva marad, míg az ifjak helyeiket elfoglalják. Felálló és főének. A pap az urasztalához megy és fohászt mond : „A mi segedelünk jöjjön az Úrtól, aki teremtette az eget és a földet. Atyánk, szentelj meg minket a te igazsággoddal ; a te igéd igazság. Amen. Azután így imádkozik :

Mindenható Isten, a mi Urunk Jézus Krisztus szent Atyja ! Hálát adunk neked, hogy ez ifjakat idáig segítetted és bennük minket gazdagon megáldottál. Magasztalunk mindenek felett azért, hogy megismertetted magadat velük és megmutattad nekik az örökélet útját. Nyisd meg az ajkukat és világosítsd meg az értelmüket, hogy bizonyosságot tegyenek arról, amit láttak és hallottak. Váltsd be rajtuk a te kegyelmes ígéretedet, hogy akinek van, annak még adatik, mignem bővölködik és öröme teljes leend. Mutasd meg Atyánk a te jóakarodat : hogy ne csak hallgatói, hanem cselekvői legyenek az igének. Kösd össze a szülők szívét a gyermekek szívével, hogy a vérség kapcsolata mellett fűzze őket egybe élő gyülekezetté a te szent Fiad értünk hullott vére és a te Szent Lelked győzelmes ereje s ezzel is, most is a te országod épüljön és a te gyülekezeted gyarapodjék. Ezzel áldj meg minket mennyei Atyánk, Amen.

Halljátok meg Istennek ígését, amint az meg van írva Máté evangéliuma 11 részének 25—30 versében. (Felolvastatik.)

Kikérdezés.

Az ifjak éneke : Megáll az Istennek ígéje

És nem állhat senki ellene stb.

Lelkész: „Meghajtom térdeimet a mi Urunk Jézus Krisztusnak Atyja előtt, kiről neveztetik minden nemzetség mennyen és földön, hogy adja meg nektek az ő dicsősége gazdagságáért, hogy hatalmasan megerősödjete az ő lelke által a belső emberben, hogy lakozzék Krisztus hit által a ti szivetekben, a szeretetben meggyökerezvén és alapot vevén, megérthessétek minden szentekkel egybe, mi a szélessége és hosszúsága, mélysége és magassága az Isten jóvoltának.“ (Ef. 3. 14—18.) Amen.

B. A konfirmáció ünnep.

Bevonulás ugyanúgy, mint fenn. Ének: mint a szép hives patakra . . .

Fohász: Istennek lelke, aki alászállottál a mi Urunk Jézus Krisztusra, szállj alá e növényekre is, hogy lássanak ők is megnyilatkozott egeket és hallják a mennyből aláhángzó atyai szót: Ez az én szerelmes gyermekem, akiben nekem kedvem telik. Amen.

Vagy: Ez az a nap, melyet az Úr rendelt; örvendezzünk és vigadjunk ezen! Oh Uram, segíts most, oh Uram, adj jó előmenetelt! Amen.

Imádság: Mindenható Isten, mennyei Atyánk! Hálaadásra buzdulva magasztalunk téged azért, hogy beváltottad rajtunk eme szent ígéreted: „Törvényeimet az ők belsejökbe helyezem és az ők szivökbe írom be és Istenök lesznek, ők pedig népemmé lesznek. És nem tanítja többé senki az ő felebarátját és senki az ő atyjafiát, mondván: Ismerjétek meg az Urat, mert ők mindnyájan megismernek engem, kicsinytől fogva nagyig azt mondja az Úr, mert megbocsátom az ők bűneiket és vétkeikről többé meg nem emlékezem.“ Micsoda öröm, hogy minket a te Szent Lelked által megvilágosítottál és örök üdvösségre elhívtál, miképen köszönjük meg, hogy szent Fiadban kiengesztelődöttél irántunk és megbocsátottad bűneinket! Kérünk téged buzgó könyörgéssel, hogy amit megkezdettél rajtunk, vidá dicsőséges végbe s cselekedj, hogy mi is naponkint növekedjünk az előtted való kedvességben és a te félelmedben. Ime alázatosan kérjük tőled Szent Fiad nevében, hogy az ifjak öregbedjenek és az öregek megifjodjanak a hitben. Ne engedd, hogy ünnepi áhitatunkat valami megzavarja, ennek a szent órának áldását bármi csökkentse. Mutasd meg a mi megfeszített Urunkban a te megnyilatkozott szivedet, a te szent komolyságodat és atyai könyörületedet. Add, hogy megszabadulva a bűn súlyától, vidáman magasztaljunk téged, ma és mindörökké, mint a te választott néped, a te szenteidnek gyülekezete. Amen.

Gyülekezet éneklő: Megáll az Istennek igéje.

Lelkipásztor: Istennek amaz igéje, amelyről veletek társalkodni kívánok, írva található a Máté írása szerint való evangélium 28. részének 18—20 versében a következőképen: (Felolvassa.)

* Ugyebár mindenki, aki elválk szereteteitől, a bucsú pillanatában még egyszer összefoglalja és egy summában a szívére köti kedveseinek azt, amit legfontosabbnak ítél az elhagyandó drága lélek számára. Az ilyen összefoglalások mindig nagyon súlyos, nagyon komoly, szinte testamentomos-erejű szavak szoktak lenni. Nos, abban mindnyájan meggyezünk, hogy senki sem szeretett úgy, mint Jézus szerette a rábízottakat; senki sem tudott olyan mély, olyan örökkévaló gondolatokat adni, mint Jézus és senkinek sem érdemel a szava akkora bizalmat, mint a Jézusé, aki nem magától szólott, hanem azt jelentette meg,

* Ez a beszéd hevenyészett vázlat, ezért zökken néhol.

amit az Atya közölt vele. Hármas okunk van tehát arra, hogy a Jézus Krisztus felolvasott testamentumát különös áhítattal fogadjuk s olybá tekintsük, mint az örökkévalóságra szóló, végérvényes, mindig és mindenkire elégséges útravalót.

Ezért veszem fel épen ezeket az ígéket. Döntő fordulat előtt állanak a mi drága ifjaink: átlépnek a gyülekezeti nagykorúságba s ezen túl nevelői közvetítés nélkül, magukban állnak vagy esnek. Felszabadúlnak a gyermekség korából és a maguk lábán fognak járni, mint a galileai tanítványok. Boldog, de megindító pillanat ez a szülőkre, akik csak most ringatták gyermekeik bölcsőjét, csak most tanították gőgicsélni, s ime már itt állanak ők is serdülő koruk teljében, hogy gyermekségük idejét vidáman, — örökre! — átlépjék. Felújulnak a fájó gondok: mi lesz velük? Mily mosolygó és tiszta az arcuk: meddig tart a mosoly és meddig a tisztaság? Mily bizakodók és gondtalanok: vajjon nem érkeznek-e meg estére vánszorgó, tépett, reményvesztett sereg gyanánt? Ah, ha látnátok ezt a lelketekből szakadt, mondhatatlanul ismerős arcot eltorzulva, megbélyegezetten, a kárhozat sötétlő jegyével, oltalomra és vádlón reátok tekint? Nem érzitek-e, hogy védelemre, oltalomra van szükségük, olyanra, amely egyszerre mindenhatóság és örök szeretet legyen?

És tí kedves ifjak, akik büszkén és boldogan álltok itt e várva várt ünnepi órában, hogy mától fogva gyülekezetünk önálló tagjai legyetek, nincs-e szükségetek valami *biztosítékra* avégből, hogy ti el ne essetek, meg ne csalódjatok, hanem egyre szebb, gazdagabb, belsőbb és boldogabb élet áldott birtokosai lehessetek?

Nos, szülőknek, gyermekeknek épencezt a kezességet nyújtja a felolvasott ige. Legyetek tanítványok: Jézusnak ez a felhívása csendül ki belőle; legyetek tanítványok, s akkor minden mentve van. Ezt hirdeti 1. a Mester személye, 2. az ő nevelésének módszere és végül 3. az elért eredmény.

1. Sokféle tanítómestere van a világnak s mindenik mást és mást tanít. Az egyik azt mondja: együnk igyunk, holnap úgyis meghalunk. De nézzétek meg az ilyen mester tanítványait, mint romlanak meg, züllenek el, s jutnak, tékozló fiak módjára a tisztátalan állatok vályujához. Kivánod-e, hogy a te gyermeked is ott végezze? Szeretnéd magad ott látni a sárban, a szennyben, meghalni kiűzött ebként útszéli koldus módjára? — A másik tanító azt mondja: légy okos, gyűjts vagyont, tiszteld a mások jogát, a magadét véd meg; ez a világ olyan, hogy *józan önzéssel* lehet legtöbbre menni benne. De azután jönnek a nagy próbák, a nagy szenvedések. A megrakott csür porráé, a felhalmozott kíncs dülök martaléka lesz, hamúvá válik a családi boldogság, kórsággá az egészség és bekopogtat az ajtón a halál: jó ember, mire mégysz a tudományoddal? A harmadik tanító így oktat: Légy érzéketlen; ez az élet siralomvölgy úgyis s az a legboldogabb, aki semmit sem remél, semmit sem hisz, semmit sem akar, csak napról-napra élni, míg elfogy ez a sáros, szennyes emberi élet. Talán nem is veszi észre, hogy ezzel a bölcsességgel milyen nyomorúlttá, milyen szánalmasan üressé, emberhez méltatlanná tette az életét. Ah, az ember bizonyára többre hivatott, minthogy igavonó barom legyen.

Ezekkel szemben és ezek felett ott áll a mi Mesterünknek, Jézus Krisztusnak az alakja. Felséges, vidám, hatalmas, gyönyörű élet. Néz-

zettek, mennyi békessége, öröme, ereje és diadala van! Nem tanácsol, nem kuruzsol, nem ír recepteket, hanem azt mondja: Igy éljete! Van egy szép, gazdag, teljes élet. Van öröm, van béke, van diadal a földön. Ez a világ csupán dúrva külső burka az isteni élet csodálatos, benső módjainak. *Lehet* a lélek tiszta, *képes* a szív a boldogságra, van mód a halál feletti győzelemre. Ezt az életet nem ti találtátok ki, nem ti foltozgatjátok össze, ezt az életet az örökkévaló Isten szerezte és úgy rendezte a világot, hogy ez az élet kipattanjon és felfejlék belőle, mint ahogy a sáros földből kipattan a tavasz és a mocsár színén fölfejlík a vízi liliomok bokréta-erdeje. Ezt az életet szánta nektek Isten s azért teremtette a világot, azért formálta az embert, hogy megteremjék itt ez az élet, mint az ő dicsőségének tavasza. Minden erre szolgál s miután én vagyok az élet: „teljes hatalom adatott nekem mennyen és a földön.” — mondja Jézus. — A földön azért, mert Istennek könyörűlete, irgalma, nevelő ereje, fegyelmező hatalma bennem öltött testet, s Isten azt akarja, azt szereti, azt munkálja, amit én, mert én azt akarom, azt szeretem, azt munkálom, amit ő. Hatalmam van a bűn felett, mert megtörtem az átkát, s az enyéimet kiszabadítottam belőle; hatalmam van a világ felett, mert mulandó árnyékai között felépítettem a hit belső, boldog világát, hatalmam van a halál felett, mert én az Isten diadalmas élete vagyok, aki a halál setét burkától felszabadítom és kiragadom azt, ami belőlem való. Teljes hatalmam van a mennyben: akiket megváltottam, azok az enyéim; én pásztorolom én igazgatom, én tartom meg őket, mert Isten reámbizta az országlást, az ítéletet, az örök megtartást. Legyetek az én tanítványaim!

2. Erre bízta az ő nevelő módszere. Műdszer alatt értjük a nevelő eszközök alkalmazását. Eszközei: a kereszteleés és a tanítás, vagy teljesebb értelemben: az ige, az egyház és a sákramentomok. Ezt pedig úgy alkalmazza, *hogy ő mindig velünk van*. Nem tudom, mit csodáljunk inkább ebben az ígéletben: vigasztaló erejét, vagy pedig azt a vonását, hogy vele mily öntudatosan élhetünk. Ime két bizonyág van e szavakban: először az, hogy a teljes hatalmú Mester minden ereje a mi rendelkezésünkre áll, másodsor az, mindenki élhet vele, aki ez eszközökben magát a Mestert találja fel. Ime ott van a keresztség. Bármily megható szartartás is, csak üres szertartás marad, ha benne nincs O maga velünk. Mégis azt tapasztaljuk, hogy a legfőbb embert csak a pap keresztele meg vízzel, de nem kereszteletetik meg az illető a Jézus tűzkeresztegevel. Bemutatjuk neki gyermekeinket, de nem hagyjuk nála: kivonjuk az ő szent környezetéből és e világ szerint neveljük. Gondoljátok el, milyenné vált volna a ti éltetek, ez ifjak élete, ha ő állandóan veletek maradt volna, ha ti állandóan Vele maradtatok volna? Milyen békés, meleg, boldog lett volna a ti családí fészketek, akárcsak a bethániai hajlék, ha Jézus lett volna úr a házatoknál! Mennyivel kevesebb sírni valótok, mennyivel több örülni valótok lenne most! A lelketek nem lenne olyan fáradt, olyan sebhelyes; ezek az ifjú lelkek nem lennének olyan nehézkesek, olyan földhöz ragadtak. Akit megkeresztelenek, annak tanítványá kell lennie; úgy-e, látjátok, hogy mi mindent mulasztottatok el. De még mindent helyre lehet hozni. Ott van kezetekben az ige, a szentírás s benne a teljes Krisztus. Szakadatlanul beszél hozzátok, rólatok, nektek, — miért nem figyeltetek a szavára? Mi mindenféle beszédet meghallgattok, elhisztek, pedig a leg-

több léha, káros fecsegés: az Irás azokat mondja, amik a ti örökkévalóságotokat dönti el. Nem boldog dolog-e az, mikor a lélek az ő Királyával társaloghat? A fájó lélek az egyetlen vigasztalóval, a bűnös az irgalmas bíróval, a gyenge a mindenható baráttal. *Minden napon* velünk van az Úr. De talán legtitkosabb és legboldogabb együttlétben mégis az Űri szent vacsorában van velünk. Itt jelenik meg előttünk szenvedéseivel, hulló vérével, nyílt sebeivel, hogy elmondja: mennyire szeret, milyen drágák vagyunk neki, pedig a mi bűneink veresége van rajta. Itt jelenik meg előttünk büntörlő hatalmával, rabul ejtő erejével, diadalmas toborzásának mennyei forgószelével. Mindig újat mond, pedig ugyanazt mondja mindig: Istené vagy s benne lehetsz boldog. Enyhület, üdülés, szent átforródás, kiengesztelődés és új elkötelezés: ime mind az az áldás, amivel segít, nevel megtart és kifejleszt minket az az Úr, aki „Velünk vagyon.“

Velünk léte nemcsak időleges, mindennapos, de rövid látogatás, hanem *állandó*. Úgy van velünk, mint ahogy a levegő: láthatatlanul körülvesz és szakadatlanul táplál. Ugyanis az ő egyházában egy olyan lelki környezetet teremtett, amelyik táplálja, neveli mindazokat, akik abba beiktatódtak. Ez az ő titokzatos, láthatatlan, mennyei teste, amelyben minden elhívott lélek egy-egy élő tag: azzal, hogy maga él, táplál másokat. Úgy van benne Krisztus az ő egyházában, mint a lélek a testben; az egésztest áthatja, élte, élte velem, bár különbözik tőle.

Mi következik ebből mireánk? Az, hogy bár különböző egyéniségek vagyunk, mégis egy élő szervezetet alkotunk. Nem közömbös tehát egyik a másokra: ha egy tag szenved, szenved a többi is; ha egy tag beteg, az fáj az egésznek. Együtt állunk, vagy esünk; felelünk egymásért itt a földön s az örök bíró előtt is. Ha itt egy gyermekarc eltorzul, egy ifjú lélek kárbavesz, odafönn mindnyájunkat kérdőre vonnak érte. Azt soha senkitől sem kérde Jézus, mit tettél *magadért?*, mert úgyszintén igen sokat teszünk magunkért; a mennyben csak egy kérdés fog felénk dörögni: mit tettél *másokért?* Mit tettél másokért, hogy azok jobbak, igazabbak, hívőbbek legyenek?

A láthatatlan anyaszentegyház földi képe a gyülekezet. Ime, itt áll előttetek ez az ifjú sereg. Mindnyájan ismeritek belőle mindeniket. Tudjátok, mire van szükségük, mi fenyegeti őket, hová kell eljutniok. Tegyétek őket tanítványokká: azaz olyanokká, akik megtartják a Jézus parancsolatait, akik az életükkel tesznek vallást, akiknek mestere mellett

3. az *eredmény* tanuskodik. Ez az eredmény pedig a „parancsolatok megtartásából“ származó *örökélet*. Ne gondoljunk sok apró erkölcsi parancsra, mert itt az örökkévalóságnak egyetemes törvényéről: a Krisztusban való életről van szó. Csak egy parancsa van Istennek: élj a magad élettörvénye szerint! Töltsd be azt a feladatot, amelyre rendeltetted. Nekünk pedig az a rendeltetésünk, hogy az ő dicsőségéből minél többet fogjunk fel és minél többet sugároztassunk ki. Akárhova állítson titeket az Úr kegyelme: látszodjék meg rajtatok az ő dicsősége. Forduljon erre vagy amarra külső éltetek sorja: belsőleg egyre erősebben tartoztatok hozzá. Tündököljék fel rajtatok az emberi élet hősi vonása: békesség, szeretet, jóakarát áradjon körültek. Az örökkévalóságból jöttetek és oda tűntök el: úgy vonuljatok át a földi élet tájékain, mint akik az Isten szívéből szakadtatok ki és oda tértek vissza. Induljatok örömszerző életre: hadd teljék bennetek kedve az Istennek. A világ

fundamentomának felvettetése óta várt reátok: ő nem csalatkozhatik meg.

„És hozzájuk menvén Jézus, szóla nékik.“ Ime, hozzátok is jó és ez ünnepi órában azt mondja nektek: legyetek az én népem, legyetek az én tanítványaim.

Felelje szívetekben a szent fogadás: leszünk Uram, Amen.
Miatyánk.

A lelkész votummal kérdezi: kijelentitek-e Isten és e gyülekezet színe előtt, hogy a keresztségben vállalt kötelezettséget hitetek megvallása által önként magatokra veszitek?

Kijelentjük.

Hiszitek-e, valljátok-e, hogy a Jézus Krisztus evangeliuma Istennek hatalma minden hívőnek üdvösségére; hogy Jézus Krisztus az egyetlen közbenjáró Isten és emberek között és egyedül az ő halálába vetett hit által igazulunk meg ingyen, Istennek kegyelméből?

Hisszük és valljuk.

Igéritek-e, hogy a Jézus Krisztusnak igaz követői, református anyaszentegyházunknak holtig hűséges, engedelmes és áldozatrakész hivei lesztek?

Igérjük.

Kézdás.

Én pedig, mint a mi Urunk Jézus Krisztusnak és református anyaszentegyházunknak hivatalos szolgája, egyházunk önálló tagjainak nyilvánítlak titeket és felhatalmazlak az úri szent vacsora vételére. A minden kegyelemnek Istene, aki az ő örök dicsőségére hívott el minket a Jézus Krisztusban, tegyen tökéletessé, erősekké és állhatatosokká a hitben és fogadástételeitek teljesítésében. Ővé a dicsőség és hatalom örökkön örökké Amen.

Konfirmáltak éneke: Szent hitünkről vallást tettünk stb.

Könyörgés a konfirmáltakért. Mennyei Atyánk, magasztalunk Téged minden jótéteményeidért, amiket ez ifjú seregen megmutattál. Köszönjük, hogy kiválasztottad és elhivtad őket, megismerttetted velük a te szent fiadat, s lelked erejével megváltásuk művét hatalmasan megindítottad, hogy dicsőségesen véghez vidd. Bocsásd meg nekünk, a szülőknek, a tanítóknak, a pásztoroknak, az egész gyülekezetnek, amit velük szemben elmulasztottunk. Serkents mindnyájunkat egymás terhét hordozó munkás szeretetre, hogy egyházad épüljön, dicsőséged egyre hatalmasabban tündököljék. Terjeszd ki fölöttük gondviselésed szárnyait, jószándékukat vidd tökéletes végre, fogyatkozásait pótolj ki kegyelmeddel és vigyázz reájuk, hogy egy is közülök el ne vesszen. Segítsd őket, hogy egyre erősebbekké váljanak a hitben, gazdagabbakká a szeretetben s mindvégig hivek maradjanak tehozzád. Térjen anyaszentegyházadra az ő életükből tisztesség és áldás és szent Lelkeddel hathatósan támogass, hogy se halál, se élet, se angyalok, se fejedelemségek, se hatalmaságok, se jelenvalók, se következendők, se semmi más teremtmény el ne szakítson minket a mi Urunk Jézus Krisztusnak szerelmétől. Amen.

A növendékek térdre hullnak.

Megáldás: Nevében annak a szeretetnek, amely látott és keresett titeket, mikor még a föld sem volt formálva megáldalak titeket. Legyen az életetek tiszta, békés, boldog; legyen a halálotok csöndes és dia-

dalmas. Ragyogjon a szemetek, még ha könnyek borítják is el és maradjon a homlokotok derült, még ha az élet mélységeibe szálltok is alá. Válgék javatokra a fájdalom próbája és kőzapor között is lássatok megnyilatkozott egeket. Legyetek hivek mindhalálíg s egykor nyerjétek el az örökélet koronáját. Az Atya kegyelme, a Fiú megváltó szeretete, a szentlélek győzelmes ereje maradjon és dicsőüljön meg rajtatok. Ámdn.

A konfirmáltak és a gyülekezet éneke:

„Áldást kérünk óh nagy Isten stb. 1—2. vers.

R. L.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

VALLÁSOS NEVELES.

A konfirmáció reformja.

1. A konfirmációi előkészítés célja és lényege.

Ez évi májusi (5-ik) számunkban a konfirmáció reformja érdekében kérelemmel fordultunk összes illetékes tényezőinkhez, véleményeik közlése céljából. A legfontosabb kérdések közül néhányat körvonalaztunk is. Célunk minél szélesebb alapon, minél több tapasztalat közlése alapján indítani meg akciónkat a kívánatos reform érdekében. Ha a kellő előkészülettel rendelkezni fogunk, a hivatalos fórumokat is fel fogjuk keresni javaslatainkkal. De épen ennek a fellépésnek kell biztos alapot teremtenünk. Mielőtt az innen-onnan már beérkezett egyes vélemények referálásába fognánk, ez alkalommal meg kell emlékeznünk a *Kálvin-szövetségnek Losoncon*, ez évi aug. hó 15—18-án tartott lelkészi konferenciájáról, amely a konfirmáció kérdésének külön előadást és megbeszélést szentelt, s ezen kívül is az egész konferencia folyamán újra és újra felvetette azt; Az általunk a fent jelzett helyen körvonalozott kérdések közül főleg a konfirmációi előkészítés célja és lényege, továbbá a konfirmandusok életkorának kérdése vettetett fel a konferencián. Teljesen beigazolódott az az állításunk, amelyet májusi közleményünkben hangoztattunk, hogy az egész konfirmáció ügye ma még *probléma*. Nincs határozottan és egységesen kialakult véleményünk egyetlen fontosabb kérdésére nézve sem s így elsősorban arra nézve nincs, hogy mit kell tartanunk a konfirmációi előkészítés tulajdonképeni céljának és lényegének? A losonci konferencián is ahány felszólalás, annyiféle meghatározás is esett a kérdésben. Ezen a helyen nem célunk tudósítást, vagy pontos jegyzőkönyvet adni a konferencia idevágó részletéről, hanem kiemelünk bizonyos jellemző és hasznosítható vonásokat az egészből.

Mindenek előtt a magunk részéről kijelenthetjük, hogy 50—60 kálvinista lelkésznek — a javából valóknak — e kérdéstről való együttes beszélgetését az *egész* kálvinista papság felfogására nézve jellemzőnek és jelentőségesnek tartjuk és nem alap nélkül mondjuk újra azt, hogy nincs egyházunknak e téren egységes megállapodása. A konferencia résztvevői közül azok, akik e tárgyban felszóltak, abban mégis nagyjából megegyeztek, hogy a konfirmációi előkészítést *oktatásnak, tanításnak* fogták fel: vagy legalább is nem emelték ki annak más lényeges

jellemvonását. Ez maga egyik olyan jellemző vonása a dolognak, amiről nagyon is lehet diskurálni. Hogyha a konfirmációi előkészítés lényege vallástanítás, akkor az a kérdés, hogy vajon miben különbözik az az iskolai vallástanítástól, azaz mi a speciális célja és jellege? A többek közt csak három jellegzetes véleményt fogok itt rövidesen érinteni, amelyek mindenike alapos és komoly indokolásban részesült:

1. a kérdés előadója, Dr. *Hetessy* Kálmán lelkész szerint a konfirmációi oktatás egyik legfőbb, mindenekelőtt való célja az *egyház történetének* megtanítása, a multtal való részletes és komoly megismerkedés, mert ez szeretetet és lelkesedést kelt az önálló egyháztaggá leendő ifjuban egyháza iránt, ez teszi őt buzgó és igazi reformátussá. Ehez kapcsolódik az egyház jelenlegi alkotmányának és szervezetének ismeretése és megtanítása.

2. *S. Szabó* József vallástanár, aki szintén fontosnak tartotta az egyház multjának ismeretét, a konfirmációi oktatást az őskeresztény katekumenátus módjára gondolja folytatandónak s céljául a hit és erkölcsan, ill. a keresztény világ és életnézet elemeinek megtanítását, *rudimentális hittani ismeretek* nyújtását állítja.

3. *Gombos* Ferenc lelkész, már nyomtatásban is megjelent (Lelkész-egyesület, 1916. évf. 27. sz.) véleménye pedig az, hogy a konfirmációi előkészítés feladata a *felekezeti egyház theologiai világnézetével való megismertetése* a növendékeknek, mert csak ez képez speciálisan egyháztaggá. Ehez azonban megkívántatik az, hogy a jelöltek (növendékek) *legalább 18 évesek* legyenek, akik már szabadon határozhatnak felekezeti hovatartozásuk dolgában és befejezett vallásoktatás áll mögöttük; míg *Hetessy* szerint az előkészítésnek a *12 évtől a 15-ig* kell tartania. Az életkor kérdésével külön fogunk foglalkozni. E három véleményhez a lényeg és cél kérdésében kell hozzászólunk. Mindenekelőtt nagyon megfontolandónak kell tartanunk azt a kérdést, hogy a konfirmációi előkészítés *egészen*, vagy *mennyiben oktatás, tanítás*? Vajon nincs e az előkészítésnek egyéb célja, mint akár az egyháztörténetének, akár egy kátének megtanítása? Egyáltalában vallástanítás-e a konfirm. előkészítés? Ha az, akkor mire való volt az *iskolai* vallástanítás? Akár népiskolát, akár középiskolát végzett növendék konfirmáljon, akár 15, akár 18 éves legyen, föltétlenül igaz az, hogy egy *befejezett, egész vallásoktatáson túl kell lennie*. Már a népiskolai vallástanításnak fel kell ölelnie a maga módján a Biblia, az egyháztörténet, a hit- és erkölcsan egész körét; ezt a kört szélesítheti és speciálizálhatja az életviszonyok szerint az ismétlőiskola: a 15 éves falusi gyermek vallástanításának befejezettnek kell lennie. Még inkább a 18 éves, középiskolát végzett ifjúé. Szóval az életkor kérdésétől függetlenül is áll az, hogy konfirmációra csak olyan növendék készíthető elő, aki a vallástanítás egész köréből legalább elemi oktatásban már részesült.

Ellenkező esetben föl van tételezve, hogy az iskolai vallástanítás érték-telen volt. Ha azt állítjuk, hogy a konfirmándusnak az egyháza történetével való megismerkedés a feladata, ezzel azt is kimondottuk, hogy azért, mivel az iskolában azzal nem ismerkedett, nem ismerkedhetett meg. Ez pedig lehetetlen. Még hogyha a valóságban úgy lenne is, csak az következne belőle, hogy az *iskolai* vallástanítást kell meg-reformálni e tekintetben és nem a konfirmációi előkészítést. Sőt, a dolog úgy áll, hogy véleményünk szerint a konfirmáció reformjának egyik legfőbb sürgető oka az, hogy egyháztörténet tanításnak, vagy egyszó-val tisztán oktatásnak fogatik fel. Én a magam részéről pld. a konfir-mációi kikérdezésen Nagy Konstantinus uralkodásáról „tettem hitvallást“ és ez alapon nyilvánítottam önálló egyháztagnak. Ha valahol, úgy épen a konfirmációnál bizonyos a pusztá intellektuális munka absolut hiába-valósága. Az előkészítésnek nem lehet speciális célja sem az egyház-történet, sem az egyházalkotmány, sem a rudimentális hittani ismeretek megtanítása pusztán és egyedül. A Gombos Ferenc által ajánlott „*fele-kezeti egyház theologiai világnézetének*“ megismertetése pedig, bár feltétlenül speciálisabb és az egész vallástanításon nyugvó feladat, csak a konfirmándusok intelligens részéről képzelhető el. Hogy mi a konf. előkészítés lényege és célja, azt eldönti az, hogy *mire* akarjuk vele a növendéket előkészíteni? Egyháztörténeti, hittani, etc. *érettségi-viz-gálatra*-e, vagy önálló, református-keresztyéni *életre*? Mivel bizonyos az, hogy az utóbbira; bizonyos az is, hogy az életre nem oktatással, hanem *élettel* lehet nevelni, előkészíteni. Hogy készítik elő a katonát a háborura? Úgy hogy *próbáltatják, gyakoroltatják* vele a háborut a hadgyakorlatokon. A keresztyéni élet harcára is a *keresztyéni élet gya-koroltatásával* lehet a növendéket előkészíteni. A konfirmációra való elő-készítés ehez a harchoz a nagy hadgyakorlat; vagy mondhatjuk úgy is, hogy a keresztyén élet drámájához a főpróba. Ennélfogva a konfirmációi előkészítésnek okvetlenül többnek kell lennie pusztá oktatásnál, magába kell foglalnia mindazt az elemet, amiből az egyházi közösség élete szövedik: kultikus, pásztori, belmissziói vonatkozásaiban.

Hogy ebben az előkészületben okvetlenül helye van az oktatásnak is, az kétségtelen; de ennek anyagát és módszerét speciálisan az elő-készület többi részéhez kell alkalmaznunk és föltétlenül gondolnunk kell arra, hogy ez az oktatási anyag más és más terjedelmű, tartalmu és tendenciájú lesz a különféle növendék-typusok szerint és hogy for-mája nem az iskolai tanítás, hanem a szabad pásztori beszélgetés felé kell törjön. Véleményünk szerint tehát a legelső és legfontosabb dolog lenne ezen a téren megállapítani azt, hogy ez az önálló refor-mátus-keresztyéni életre való tervszerű előkészítés miféle elemekből álljon? Mekkora szerep jusson benne az oktatásnak, mi képezze ennek anyagát, milyen módszer szerint és formában történjék a tanítás; hogyan

legyen az előkészület hit és szeretetközösségé, kultusszá, belmissióvá, pásztorációvá stb.

Az az alapmeggyőződésünk ebben a kérdésben, hogy valóban csak egy *nagyon lelkes és eleven élet-gyakorlat, szent próba* képes a konfirmációra úgy előkészíteni, hogy az csakugyan maradandó hatással legyen a növendékre és komoly kezdetévé váljék az ő önálló egyházi életének. Itt természetesen elkerülhetetlen annak a kérdésnek tisztázása, hogy az előkészülethez mikor, mely életévben fogjunk és az meddig tartson és hogy miképen tudjuk biztosítani a konfirmáltak további tervszerű gondozását és vezetését. Megbízható, alapos elvi tanulmányokra ép úgy szükségünk van itt, mint kipróbált, ötletes, lelkes, eredeti gyakorlati tervekre. Nem akarunk saját véleményünkkel senkinek elébe-vágni, inkább helyet adunk a sokkal eredményesebb sokoldalú megbeszélésnek.

(Folytatjuk.)

M. S.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

GYÜLEKEZETI MUNKA.

PÁSZTORKODÁS.

BELMISSZIÓ.

Lelkipásztori munka egy falusi gyülekezetben.

2. Az ifjúsági munka alapvonalai.

Az ifjúság gondozása és az ifjúság közötti munka a lelkipásztor legnehezebb és legkényesebb feladatai közé tartozik. Vannak idős, tudományosan képzett, nagyon sokat tapasztalt lelkipásztorok, a kik egész életükben sohasem fogtak ifjúsági munkát végezni tudni, mert az egész lelkük, modoruk, gondolkozásmódjuk idegen az ifjúságtól, képtelen megérteni azt s az ifjúság is képtelen megérteni őket. Lehet legtisztább és legbecsületesebb a szándékuk, minden tiszteletre méltó nagy, néha önfeláldozó igyekezetük és a vége az, hogy soha, egyetlen fiatal emberre jó hatást elhatározó befolyást nem gyakoroltak. Viszont vannak ifjú, tapasztalatlan, háttérbe szorított lelkipásztorok, akik mint a művész a hegedűn, úgy tudnak játszani az ifjúság szívének húrjain s tudnak abból kicsalni zavaros és tiszta hangot, jót és rosszat egyaránt. Mintha valami csodás sípjuk lenne, mint a mesebeli hammelui patkányfogónak, hogy annak hangjával el tudják vezetni az ifjúságot ismeretlen vidékekre.

Pedig a különbség nagyon egyszerű. Az első csoportja a lelkipásztoroknak azért nem tud tekintélyen kívül más hatást gyakorolni az ifjúságra, mert *nem ismeri* őket, *nem érdeklődik* irántuk, igényli felettük a vezetést, de csak *külső eszközök* alapján. Ezért természetesen *bizalmatlanok* iránta, szemtől-szembe megbecsülik, de maguk között annál kevésbbé. A neve csak „pap“, még nem is „a mi papunk“, még kevésbbé „a tiszteles úr“. Ha valamelyik lelkipásztort a hívei csak mint „pap“-ot emlegetik, ott baj van, ott a kölcsönös bizalom hiányzik. A másik csoport evvel szemben egyszerűen onnan nyeri a befolyását, hogy ismeri az ifjúságot, érdeklődik annak gondolatai, vágyai iránt, azt igyekezik elő is mozdítani, s nemcsak mint palástos „pap“-ban, hanem mint idősebb, jóakaró barátjukat: saját maguk teszik vezetőjüknek. Tudják, hogy mellettük áll mindig, hogy hű vezetőjük akar lenni, s ezért — és ez a lelkipásztori hatás első legnagyobb és legörvendetesebb eredménye — a háta mögött is úgy beszélnek róla, mint a hogy beszélnek szemtől-szembe vele.

Az ifjúság ismerete a munka első föltétele. Ezért a lelkipásztor ne is kezdjen semmi szervezett ifjúsági munkához addig, míg ennek a föltételnek eleget nem tett, különben a tekintély, vagy máról-hólnapra eltűnő lelkesedés homályán építi föl a házat, melynek, ha a véleményeltérések, erőpróbák, nehézségek szelei eljönnek, romlása nagy lesz. Ne feledje a lelkipásztor, de senki, aki ifjúsági munkában kezd, hogy minden elhamarkodottság, minden erőltetés, de egyúttal minden kényelmeskedés is, nem a siker, hanem a biztos bukás felé viszi az ügyet, s hogy minden nagyobb balfogás, nem egy évre, hanem évtizedekre veti vissza munkája eredményét. És végre ne feledje, hogy az az alkalom, melyet vagy türelmetlen hevében nem várt meg, vagy aggodalmaskodó óvatosságával, esetleg kényelemszeretetből — elmúlni engedett, soha vissza nem jó, egyszer eljátszott hitelét, bizalmát soha vissza nem nyeri, az egyszer meghíusult terv örökös vád és örökös akadály lesz a további munkáiban. Csak ilyen meggondolással, alaposan elkészítve először saját magát, azután gyülekezetét, kezdjen a munkához.

Az ifjúságot ismerni nagyon nehéz és nagyon könnyű. Nagyon nehéz, ha minden fontosabb motívumát meg akarjuk keresni annak a végtelenül komplikált valaminek, amit az ifjúság lelki világának nevezünk. Ha követni akarjuk a hatások bonyolódott hálózatát, ki akarjuk ismerni magunkat a célok és cselekedetek titokzatos tömkelegében, ha meg akarjuk ismerni azokat a végtelen finom rejtett rugókat, melyek serdülő gyermek tettei mögött rejlenek. Hát még befolyásolni ezt a lelket? befolyjni annak eszményeire, szabályozni cselekedeteit! Más oldalról viszont azt tapasztaljuk, hogy nem olyan nehéz ez a dolog, sőt néha páratlanul könnyű. Egy talán véletlenül helyesen alkalmazott szóval, egy ügyes fogással, egyetlen, előttünk fontosnak alig tetsző intézkedéssel érezzük, hogy a döntő szót mondottuk ki és lelkeket nyertünk meg. Lehetetlen is lenne itt részletesen leírni azt, amit az ifjúság lélektanának szoktunk nevezni. Csak azokat a közös vonásokat emeljük ki, melyek alapvonásai az ifjúság lelki világának, s melyek — mivel most egy adott gyülekezetről és az abban végzendő munkáról szólunk — itt tényleg föl is fedezhetők. Hogy könnyebben érthető és konkrét tapasztalatokra is jobban alkalmazható legyen a dolog, itt is elsősorban az illető motívumok külső jelenségeit említjük.

Az első, legfeltűnőbb jelenség a serdülő, különösen fiú *családi körtől* való, kisebb-nagyobb mértékű *elválása*. Az a föltétlen tekintély, mellyel előbb a családi kör bírt előtte meginog, s a gyermek követelő, sokszor tiszteletlen kötekedő lesz. E jelenség lélektani magyarázata világos. Új ösztönök eddig ismeretlen hatása alá kerül a gyermek, melyek kiforgatják eddigi életéből és új világot tárnak föl előtte. Innen van, különösen falun, a hol a társadalmi korlátok nem zárják el annyira az egyént, az ifjúság garázdasága. A lelkésznek sok kárbaveszett

intése, a falu véneinek sok jó tanácsa pattan vissza falrahányt borsó gyanánt a rakoncátlan ifjúság lelkéről, s igazán csak a legnagyobb és évtizedes, talán évszázados fegyelem képes csöndessé tenni őket. Az ébredező szabadság lelke tombol bennük anélkül, hogy élni tudnának avval.

A másik jellemző vonás az ifjúság *tettvágya*. A saját erejének tudatára ébredt lélek alkalmat és módot keres reá, hogy ezt az energiát fölhasználja. A mindennapi munka nem elégíti ki, mert az csak a test munkája, neki pedig a szellem foglalkoztatása is szükséges. Merész, álmodozó fantáziájával keresi erre az alkalmat, vagy erős kezekkel csap arra, a hol erejének mutogatására alkalom nyílik. Ezért gúnyolódó, szellemeskedő másrészt virtuskodó és verekedő minden ifjú. Hogy mennyi kihasználatlan energia van a magyar népben, csak a gúnynevek s más ilyen falusi speciálítások, meg a verekedések bizonyítják.

E kettővel együtt jár az *önbizalom* sokszor kóros módon való megnövekedése. Vasárnap délutánokon kiöltözve, felvirágozva, rátartó pöffeszkedéssel megy a táncba a legény, dalolásával fölveri a falut. Egész magatartásáról lerí az a gög, amit olyan szépen ír le Baksay a „Jáhel“-ben. Még ehhez hozzá kell tennünk a fejlődő sexualitást. Ez természetesen különféleképpen nyilvánul, de nemes és tiszta nyilvánulásai ép oly gyakoriak a falusi, mint a városi ifjúság között.

Ezek a motívumok nagyjában, melyeket ismernünk kell. A többiek részint jelentéktelenebbek, részint ezekből levezethetők. Általában jegyezzük meg, hogy három fő típusát ismerhetjük föl az ifjúságnak. Az egyik típus az, amelyik gondolkozó, tudnivágyó; olvasnivalót kér gyakran, s hosszú ideig el lehet vele beszélgetni az életnek valamilyen kérdéséről. Az ilyen a legértékesebb, mert alapos, komoly, nem lármás. A másik típus hamar lelkesedik, de kitartása nincs. Egy-egy jó szóért szolgálatért bármit megtesz, munkába hamar beleun, állandóan mesterségesen kell szítani a lelkesedését. Legkevésbé használható a harmadik, a felületes, léha, kétszínű, a ki álhatatlan az elhatározásában, akire a munkánál nem lehet számítani, a dicséretnek nem örvend a szidást föl sem veszi. Hosszú neveléssel azonban ezt is föl lehet használni.

Ha a lelkipásztor ez alapelvek segítségével most már egyenként is megismerte az ifjúság minden egyes tagját, velük személyes ismeretségben van, megkezdheti a munka előkészítését.

Az ifjúsági munka *előkészítése* a helyi viszonyokból kifolyólag hol hosszabb, hol rövidebb idő alatt történik meg. Van az országnak olyan gyülekezete, a hol két hónap alatt végbevitt előkészítés után már hozzá lehet kezdeni az ifjúsági munkához, s van olyan nagyobb gyülekezet, ahol öt évi megfeszített előkészítő munka is még parányival vezetett közelebb a célhoz. Miben áll az előkészítés munkája? E munka legfontosabb része a személyes beszélgetés. Mondhatnám, hogy a lelki-

pásztor minden munkáját személyes beszélgetés, érintkezés útján vezesse be. E beszélgetéseknek nem szükséges mindig vallásos tárgyak körül forogniok, de legyenek mindig közvetlenek, s mindig végződjenek valami olyannal, hogy az illetők nyerjenek vele. Az időn kívüli úton-útfélen való oktatásnak nem vagyok barátja, s az örökös tanítás, erkölcsi intés véleményem szerint hamar elkedvetleníti az ifjúságot. A személyes beszélgetésben ragadjunk meg egy-egy kérdést, ami után érdeklődés mutatkozott, helyezük pár szóval kellő világításba. Szójjuk tele a beszélgetést történeti adomákkal, hivatkozásokkal, egyszóval igyekezzünk azon, hogy észrevétlenül keltsünk érdeklődést komoly kérdések iránt. Ehez természetesen nagy művészet kell, vagy talán még annál is több, rátermettség. Természetes akadályai az ilyen beszélgetésnek az a bizalmatlanság, mellyel az ifjúság a lelkipásztor iránt viseltetik, s amely abból a gondolatból indult ki, hogy az az ő ügyeikkel nem törődik, mulatságaikat meg nem érti, azután az a féltékenység, mely különösen falun a gyermekek között igen gyakori. Nincs is nehezebb dolog, mint ezt a kettőt leküzdeni, s azt a népet, mely sok helyen évtizedek óta vagy palástos csendőrt, vagy valami temetkezési vállalkozót látott a papban, lassanként meggyőzni arról, hogy a pap is érdeklődhetik barátilag az ő ügyei iránt, sőt résztvehet örömeiben is. Mert hiszen ép a részvétel az, ami közelebb hozhatja a lelkipásztort az ifjúsághoz. A ki egy tréfa, vagy kis játék láttára azonnal összerántja a szemöldökét és megrovó szavakat mond, egy hangosabb szóval tiszteltetésének tekint, abból sohasem lesz ifjúság vezetője.

Tény, hogy a beszélgetés színvonalát megtartani — és pedig nem csak az ifjúságnál, hanem általános lelkipásztori látogatás alkalmával is — nagyon nehéz, de nem lehetetlen. Ezért föl kell használnunk a mindennapi kérdések megbeszélését is. Azt a kört, mely az illető érdeklődésének szűk körét képezi, a melyet jelenleg körülbelöl a háboru, a gazdasági munka és a béke eshetőségei gondolatcsoportjai képeznek, mesterségesen és észrevétlenül tágítjuk. Minden személyes érintkezés és beszélgetés megölője, ha a tárgy kimerül, ez ellen pedig a lelkipásztornak kell föllépnie. Be kell vonni a megbeszélésben a mindennapi eseményeket és azok megítélését, reávezetni őket erre. Így ismertetjük meg, sőt adjuk át az ifjúságnak lassanként azt a *szellemet*, azt az *értéklő elvet*, amely bennünket vezet. Lassanként saját maga is, önállóan képes lesz rá, hogy ennek az elvnek alkalmazásával megítélje az eseményeket.

A következő lépés az ifjúság *munkára való felhasználása*. Az elv, amelynek vezetnie kell bennünket, itt az, hogy a munka soha se váljék csak szerepléssé. Legkönnyebben és legelőször ünnepélyeken szavalásokra szokták őket felhasználni, s ez is a legalkalmasabb. Fontos dolog azonban annak a kiemelése, hogy ilyen alkalommal ne ők maguk,

hanem költemény lépjen előtérbe. Ki kell fejteni nekik, hogy ők csak reprodukálók, csak eszközök, rajtuk keresztül érezzük és látjuk meg azt, amit a költő ki akart fejezni, az igazi szavaló nem magát szavalja, hanem a költeményt, az igazi szavaló alázatos átadója, kifejezője a költő gondolatának. Így lesz az a munka igazán nevelő erejű.

Sokkal fontosabb azonban az ifjúság fölhasználása más munkákhoz. Elsősorban a rend fönttartása jön itt számba gyűléseken, ünnepélyeken. Kevés nevelő fedezte még föl a megbízás óriási nevelő erejét, vagy legalább is kevés alkalmazza. Pedig mennyire át tudja alakítani az egész egyéniséget a gondolat, hogy ő ezt a munkát megbízásból teszi, a kezébe hatalom van adva, hogy végrehajtója egy akaratnak, mely nála nagyobb. Érdekes megfigyelni, mint nyer egyszerre méltóságot és erőt, e megbízás folytán a gyermek. Hogy itt mindegyiknek a saját erejéhez és tehetségéhez mért megbízást kell adni, pontosan örködni annak végrehajtása fölött, az világos.

Mindezen eszközök útján odajutunk, hogy az ifjúságot bevonjuk a *munkába*. Most még természetesen csak külső kereteit látja a munkának. Egyes eszközöket lát, melyeknek a sikerétől sok függ, de nem minden. Megtanulja becsülni a munkát, lassanként kialakul a *munkaközösség* az ifjúság és a lelkipásztor között. Ez a közösség pedig a legfőlemelőbb, legemberibb kapcsolata ember és ember között. Az ifjúság belátja, hogy a lelkipásztor egy fölötte álló gondolatnak a hatására cselekszik, és öntudatosan és saját akaratából adja saját magát is segítségül ennek a gondolatnak. A közös törekvések, a közös reménység, közös munkálkodás számtalan nagy és főlemelő perceit élik át együtt, a mikor egy-egy közösen indított munka kiviteléről, módjairól tanácskoznak. Az ügyes nevelő ilyenkor csak irányít, tanácsol, a többit hagyja, hogy az ifjúság maga beszélje meg. Útat enged minden vélemény nyilvánításának, hogy rávezesse őket arra, amelyik a legjobb. Ezek az órák a legtermékenyebbek és leggazdagabbak, mert ez tartalmazza a barátság legkisebb csíráit a lelkipásztor és az ifjúság között.

Eddig az ifjúság a lelkipástornak csak a külső munkáit látta. Úgy tekintette a papja munkáját, mint a gyöngysort, melyen, mint a gyöngyszemek, egymás után következnek az egyes munkák. Eljön az idő, mikor némelyeket közülük odáig tudunk vezetni, hogy megsejtik az összefüggést, a tartószálat, mely ezeket a munkákat összetartja. Sok beszélgetés, sok közös siker, és — nem kell elfeledni — sok közös kudarc és törődés után lesznek némelyek, akik annyira haladnak, hogy az egészet áttekintő, *tervekben* is részt tudunk nekik adni. Mikor közülük az arra érdemeseket, akiknek ehez érzékük és látásuk van, beavatjuk a tervünkbe, megmutatjuk nekik, hogy mi valamit elakarunk érní, a miben reájuk, az ő önkéntes segítségükre szükségünk van. Föltárjuk előttük a célok világát, melyben az eddigi munkák csak mint apró, de

önmagukban fontos eszközök tűnnek föl, és megértetjük velük, hogy nekünk szükségünk van rájuk nem csak az eszközök végrehajtásában, hanem egy nagy nevelői munkában, melynek végzésére nemcsak mi köteleztük el magunkat, hanem elkötelezett Isten minden öntudatos, komoly embert. Így lesz a munka határozottá és öntudatossá, s így mutatja az ifjúság gondozásának igazi irányát, az önnevelés útján a mások nevelését, s a mások gondozása útján a saját lelkünk gondozását. Ha a lelkipásztor ide eljutott, akkor helyreállította a legigazibb, az eszményi viszonyt maga és az ifjúságnak e tagjai között, akkor többé nemcsak vezetőjük, parancsolójuk, hanem *barátjuk* lesz, s azok neki *munkatársai*, mert a barátság lényege a tervek és célok közössége, egy ugyanazon lélek, s Isten azért nevezi munkatársának az embert, mert ennek célja, hogy az isteni lélek segítségével áthassa és átalakítsa a világot.

Természetes, hogy ez a közvetlen, baráti viszony, mely a legnagyobb társadalmi különbségek dacára is szorosán össze tudja fűzni az embereket, mert benne nem a ruha, hanem egy közösen vallott isteni cél köti össze a lelkeket, az ifjúságnak nem mindegyik tagjával állítható fel. Ne is pazarolja a lelkipásztor bárkire az őszinteséget, ne tárja föl a célok e világát az erre érdemtelen előtt, aki megérteni nem tudja, csak gúny tárgyává teheti azt. Az ilyenre céloz a Jézus mondása: ne vessétek a drága gyöngyöt a disznók elé. Mint a régi mysteriumokba, csak hosszú és következetes nevelés által és Isten segítségével, mertesse meg a nagy és szent titokkal, melyet az ő életének a céljául is fel kell állítania. Így nevelünk az ifjúság köréből *munkatársakat* magunknak, a kik ugyanazon célra törve, a melyekre mi, szintén nem a maguk dicsőségét keresik, hanem azét, aki bennünket elbocsátott. Minden ifjúsági munkának csakis ez lehet a célja.

Talán nagyon is messze mentünk az előkészítés első lépéseitől a cél elérésének, vagy legalább megközelítésének pontjáig, de szemléltetni akartuk már itt, az előkészítésről szólva, hogy mennyire egységesnek, öntudatosnak kell lennie az egész munkának. Csak, ha vannak már, akik megértettek bennünket, akkor kezdetünk egy rendszeres ifjúsági munkához.

Az előkészítésre nézve megjegyezzünk még két dolgot. Először azt, hogy nagyon fontos az előkészítés öntudatossága. A legelső találkozástól, a legelőször váltott szótól a legutolsóig fokozatosan közelebb és közelebb kell jutnia a lelkipásztornak a célhoz, minden legkisebb tette, és minden szava ezt a célt szolgálja. Már egyszer kiemeltük ennek a fontosságát az egész munkára nézve, most, az ifjúsági munka előkészítéséről szólva még egyszer kiemeljük annak rendkívüli jelentőségét. Ezért kell még a hétköznapi beszélgetésben és érintkezésben is nagyon ovatosan és következetesen járni el, mint a hogy említettük,

hogy a lelkipásztor, mint ilyen ne tegyen, vagy mondjon olyant, a miből gyülekezeti munkájára valami előmenetel ne származnék. Egy öntudatos nevelői munka nem ismer vacuumokat, mint egy igazi lelkipásztor nem ismer percet, melyben ne volna lelkipásztor, hanem „csak ember“.

A másik megjegyzéssel komolyan óvni akarunk attól, hogy az ifjúsági munkát egyesület-alakítással kezdjük. Ha több idő és hely állana rendelkezésünkre, konkrét példákkal tudnánk beigazolni, hogy az ilyen máról-holnapra való alakítás csak véletlen szerencse folytán nem vezetett mindenütt biztos kudarcra. Maga a dolog lélektana is ezt a tényt igazolja. Az ifjúság máról holnapra értesül egy tervről, melynek egész jelentőségét, horderejét felfogni nem képes. A mi benne megragadja, csak a külső cselekmény, a formák, de nem a lényeg, mely rejtve marad előtte. Az egész munka súlypontja lassanként tolódik át az eszközökre, arra a mi mellékes, s egy ilyen ifjúsági egyesület talán mintaszerű énekkart tart fönt, vagy tagjai mint tűzoltók igen nagy érdemeket szereznek, de személyes értégyarapodást, nevelést igen ritkán fog eredményezni. Legyen meg a pontos és mindenre kitékintő programunk, és haladjunk lépésről-lépésre előre az ifjúság gondozásában. Mérlegeljünk minden haladást objective, örvendjünk minden kis sikernek, mert ezek útján léphetünk magasabbra.

Ha a bánásmódunk szelid, de határozott, ha a munkánk tervszerű, csüggedetlen, minden hátravetetés, akadály, csalódás dacára maradandó dolgot alkottunk.

Az előkészítés munkájának végeztével szólni fogunk magának az ifjúsági munkának alkatáról és vezetéséről.

I. L.

A falu evangélizálása.

Előbbi fejtegetéseimben a falu evangélizálásában az első fontos teendőről szoltam, ami abban áll, hogy keresse meg a lelkipásztor gyülekezetében azokat, akiknek életében felfedezi Isten munkájának nyomait. Két módszert ismertettem e hálóvetésre, e megkeresésre nézve: a családok látogatását és a templomon kívüli összejövetelek egyik, mondjuk legmerészebb típusát, a szabadban tartott evangélizáló összejövetelt. E kettő között még egész sorozata van azoknak az alkalmaknak, amelyek célunknak megfelelnek. A vallásos estélyek, szeretetvendégségek, ismeretterjesztő előadások, vagy a lelkészi hivatalban felmerülő bizalmas beszélgetések stb., mind felhasználhatók arra, hogy keressük a „választottakat“, az Istentől számunkra rendelt munkatársakat, akikkel együtt az egész gyülekezetet és azt a falut, amelyben a gyülekezet van, át kell hatnunk az evangélium újjászülő erőivel.

Ne gondolja senki, hogy ha egy pár családot meglátogat, ha egy pár sikerült összejövetelt rendezett, már megy a belmissziói munka. Ilyen belmisszió már sok volt és — nem lett semmi eredménye. A belmisszió ott kezdődik, ahol maguk az evangéliumi öntudatra ébredt lelkek élni kezdik az evangéliumot és a lelkipásztor vezetése mellett közlik másokkal is ezt az életet.

Ne álljunk meg hát az első lépéseknél. Ha sikerült sok szép összejövetelt rendeznünk, ha sikerült egy sereg család bizalmát megnyernünk, de ha nem sikerült egy hívő lelket sem találnunk, — még mindig csak a kezdet kezdetén vagyunk.

Könnyű elképzelni, hogy éveken keresztül tarthatnak a vallásos estélyek, az ismeretterjesztő előadások, a vasárnapi iskolák, a látogatások; hogy a lelkipásztor halomra gyűjtheti a sok dicséretet, elismerést, amit kegyes hívei sokszor és szívesen kiszolgáltattak, roskadozhat a munka terhe alatt s mégis, — kivéve a gyorsan lobbanó első lelkesedést, — nincs senkije, akiben látná a Krisztusi, újélet nyomait.

Hogy ez ne legyen így s ne menjen annyi jószándék és missziói lelkesedés kárba, mint a közel múltban, vegyük figyelembe a következőket:

Foglalkozunk azokkal, akikben ha mást nem, jóindulatot találunk Isten dolgai iránt. E foglalkozás alatt nem azt értem, hogy színtelen vallásos beszélgetést folytassunk velök, hanem azt, hogy tervszerűen foglalkozunk velük.

Első sorban tisztítsuk meg vallásos fogalmaikat mindenféle idegen elemtől. Faluhelyen különösen a babona az, amit feltalálunk, sajnós, a jobb érzésükben is. Az én falumban például küzdenem kell az ellen, hogy ne járjanak híveim egy távoli megyében élő halottidézőhöz, aki „mindent megmond, úgy ahogy történt“. Azokat a jobb érzésűeket, akikben a hitnek fátyla ha nem is ég lánggal, de legalább füstölög s akiket a lelkipásztori szeretet bizalomra indított, vegyük elő s írjuk ki belőlük a babonáságot. Tárjuk fel előttük e bálványimádásnak rettenetes következményeit, soroljuk elő az ó-testamentumból Istennek erre vonatkozó tilalmait, magyarázzuk meg minden lehető módon, hogy Krisztusban hinni és babonásnak lenni, kizárja egymást. Gyakori az egyes gyülekezetekben a róm. kath. érdemszerzés lehetőségének a hite. Egyébként könnyű megtalálni a káros elemeket a vallásos világnézetben, ha megállapítjuk, hogy a gyülekezet milyen idegen hatásoknak volt kitéve.

A második teendőnk az, hogy pótoljuk a hiányokat a lelkiekben. Ha az említett káros elemeket kiirtjuk a lelkekből, meglepetve látjuk, hogy milyen kevés hit marad azokban. Az isteni gondviselésnek sokszor fatális színezetű hite és a föltámadásnak valami homályos remény-sége az, amin elindulhatunk. De ne keserítsen el minket a tudatlanság,

hanem buzdítson munkára, a szívek és elmék készsége, amely befogadni kész az oktatást. Különösen a soterologiai kérdésekben tapasztalhatjuk a legnagyobb fokú tudatlanságot, ami kétségkívül azt mutatja, hogy Jézus személye és váltságmunkája nagyon a háttérbe szorult híveink vallásos meggyőződésében. Erre nézve jobbat alig tehetünk, mintha az általunk felfedezett szükségnek megfelelőleg választjuk meg prédikációink tárgyát és az istentiszteletek után bibliaórát tartva beszélgetünk velük a prédikációról s a biblia forgatása közben megismertetjük velük a szóban forgó igazság bibliai bizonyítékait. Ez az oktatás természetesen nem intézhető el egy-két hónap alatt. Kitartó, türelmes munkára van szükség.

Harmadszor: tanítsuk őket a keresztyén élet gyakorlására. Bár e tekintetben a személyes példaadás az egyetlen tényező, a lelkipásztor éppen a saját keresztyén élete hatóerejének tudatában tegyen szót némely gyakorlati kérdést. Sőt, ne hagyjon szó nélkül semmit. Se jót, se rosszat. Siessen meglátni a jót s legyen elismeréssel iránta; a hibákat szeretettel s következetesen javítsa.

Ha a lelkipásztor összegyűjti a reá hallgatókat és foglalkozik velük, előbb utóbb sok gyarlóság vetődik felszínre. Ez ne keserítsen el minket. Ha nem foglalkoznánk velük, ezek a gyarlóságok talán örökre rejtve lennének előttünk. Örüljünk, hogy napfényre kerültek. Az ilyen kis seregben előbb-utóbb felüti a fejét a rangkérdés. Ki a nagyobb, a több, ki az első? Ahelyett, hogy személyi kérdésekbe vegyülnénk, vegyük elő az Írásból Jézus tanításait, amelyekben kimerítő útmutatást ad tanítványainak az elsőség elnyerésére nézve: „Aki első akar lenni közöttetek, legyen mindenknek szolgája.“ Alig kerülhető ki azután az a baj, amit kis seregünk egyik-másik meggondolatlan tagja azáltal idéz elő, hogy különbnek tartja magát a gyülekezet ama tagjaival szemben, akik nem tartoznak a „megtértek közé.“

Ez utóbbi bajtól sokan annyira írtóznak, hogy lemondanak az egész evangélizálásról, csak hogy ezzel szembe ne kerüljenek, Pedig kár az ilyesmitől megijedni! Városban más elítélés alá esik a dolog, mert a munka sok körre oszlik s a vezetők nem gyülekezeti lelkészek. De faluhelyen, ahol a lelkipásztor kezében van minden munka, nem tudom, hogy miképp állhatna elő ecclesiola in ecclesia? Talán úgy valahogy, hogy a lelkész elveszítve felekezeti öntudatát, saját gyülekezetének s így saját állásának lenne ellenségévé. Ez azonban fel nem tehető! Valami légből kapott oktalan félelem azt a gyanút hintette el a lelkekben, hogy az evangélizálás szakadásokat hoz létre a gyülekezetekben. Nem szakadást, hanem életet! Az élet világossága mindenesetre láthatóvá fog tenni sok mindent, ami egyébként észrevétlen a sötétben maradt volna. Csak 10—15 ember akadjon, aki szívvel-lélekkel felkarolja az egyház ügyét, komolyan vegye a lelkipásztor apostoli igyekezetét,

alázatosan kutatni kezdje a bibliából Isten akaratát, törekedvén azt cselekedni is, — egész bizonyosan szemet fog ez szúrni egy sereg káromkodó, gőgös, korcsmázó s nyakas kálvinistaságában elbizakodott hitetlen léleknek. Az ilyenek minden alkalmat megragadnak, hogy a lelkészt és híveit hol komolyan, hol tréfásan megszólják és csipkedjék, az egész mozgalmat „nazarénusság“-nak nevezzék s magukat úgy tüntessék fel, mint akik józan őrállói a kálvinista igazságoknak.

Kérem, tekintetbe vehetjük-e az ilyen emberek kifogását, amikor lelkészi tisztünk komoly és lelkiismeretes teljesítéséről, gyülekezetünk és községünk evangélizálásáról van szó?

Inkább arra ügyeljünk, hogy azok, akik között nevelő és képző munkánkat végezzük, okot ne szolgáltatassanak a haszontalan bírálgatásra. Értessük meg velük, hogy az ő hitük nem arra való, hogy azzal dicsekedjenek, arra sem, hogy a hitetleneket lenézzék és megvessék. Ellenkezőleg! Ha van hitük, mely Krisztussal összeköti őket, hitük, amely élet, akkor kötelességük alázatos szeretettel viselkedniök azokkal szemben, akik még nem alázták meg magukat Isten előtt. Magyarázzuk és tanítsuk meg nékik, hogy a bizonyágtétel nem kérdés, hanem cselekedetekkel való megpecsételése hitünknek, egyszerű tolmácsolása az átélt lelki változásoknak, magyarázata istenfélelmünknek. Sok gyermekkeresztyén abban téved, hogy nem győződik meg előbb a belső lelki átalakulás valódiságáról. Nem várja meg a próbákat, amelyek bizonyítanak, hogy hite nem olyan nagy, amint ő képzei, hogy szeretete Krisztus iránt nem olyan erős, mint ő azt érzi. Az üdvbizonyosság első periódusához szinte hozzá tartozik az a péteri gyarlás, amely mindenre képesnek érzi és vallja magát, mielőtt még próbát tett volna.

Ha ezt tudjuk s úgy neveljük embereinket, hogy az efféle gyarlásnak lehetőleg elejét vegyük, akkor nem kell félnünk attól, amit az ellenség mond.

Nem az ellenségek kedvéért, hanem a szent cél érdekében vigyázzon a lekipásztor, nehogy a hitben növekedőkkel való foglalkozása közben megfélekedjék gyülekezete többi tagjairól. Remélje mindenkiről a legjobbat. Az ellenségekre tekintsen úgy, mint Saulokra, akikből Pálok is lehetnek; a vonakodókkal és idegenkedőkkel szemben is legyen türelmes abban a bizonyos hitben, hogy az ő szívük is tüzet fog. Nem minden ember egyforma. A komoly emberek nagy része nem szokta magát gyorsan elhatározni valamire. Ha tehát valaki húzódozik, ne forduljunk el tőle. Ne feledjük, hogy mi lekipásztorai vagyunk azoknak is, akik a nyájtól eltévedtek, sőt még inkább azok vagyunk ezekkel, mint azokkal szemben, akik hallgatnak pásztori szónokra.

Hogy meddig neveljük s képezzük híveinket, meghatározott időben ki nem fejezhető. A gyermekeket férfi korukig; az ifjakat és felnőtteket pedig addig, amíg mernek és bírnak a maguk lábán is járni. Ez akkor

következik el, amikor az illetők már maguk is foglalkoznak egy másikkal a lelkével, hogy foglyul ejtsék azt az Úr Jézus számára. Hiszen tulajdonképpen erre tanítjuk őket s amíg ezt nem tudják meg tenni, addig míg vagy ők nem tanulták meg jól, vagy mi nem tanítottuk meg jól a leckét.

Addig, amíg nincsenek olyan munkatársaink a gyülekezetben, akik lelkeket nyerjenek meg Krisztusnak, addig gyülekezetünkben még nincs missziói erő; a keresztyén élet még nem növekedett annyira, hogy hódítani is képes legyen. A belmissziói munka pedig csak ennél a hódító képességnél kezdődik. Míg ide el nem jutunk, csak előkészítő belmisszió, csak lelkipásztori evangélizálás az, amit végezzünk.

Emez általános megjegyzések után most már rá kellene térnem azokra a részletekre, amelyek a most vázolt nevelő és képző foglalkozás menetére és módszerére vonatkoznak. továbbá tanácsokat kellene adnom, hogy az egyes különös helyzetekben mi tévő legyen a gyülekezet első evangélizátora, a lelkipásztor? Ezt azonban nem teszem amaz örvendetes körülménynél fogva, hogy most már egyházi lapjainkban s a lelkipásztorok számára szerkesztett két újabb folyóiratunkban mindig nagyobb számmal jelennek meg olyan cikkek és dolgozatok, amelyek a falusi lelkésznek részletes utasításokkal szolgálnak nemcsak az evangélizálás, hanem a filantropikus, mentő, szervező stb. munkálatokra nézve is, amelyek együttvéve eredményezik magát a belmissziót.

Végül csak azt óhajtom megjegyezni, hogy hasznos dolog lenne, ha az „Út“ szerkesztőségéhez falusi lelkésztársaim adatokat küldenének a végbement kísérletek eredményéről, vagy kérdéseket intéznének azokra a nehézségekre nézve, amelyekre munkájuk közben bukkannak. Ily módon a szerkesztőség konkrét adatokkal és esetekkel foglalkozva, valóban értékes segítséget nyújthatna azoknak, akik — mint jó magam — abban a meggyőződésben élnek, hogy magyar református egyházunk a falusi gyülekezetek újraéledése által lesz képes betölteni azt a fontos misszióját, hogy e nemzet gerincét, a magyarságot megtisztítva felemelje s az őt megillető vezérszerephez juttassa.

Péczel.

Forgács Gyula.

MEGBESZÉLÉSEK.

Magunkról.

Ezzel a kettős számmal Az Út befejezi első esztendő s pályafutását és új fordulónak indul. Megilletődéssel gondolunk arra a meleg támogatásra, arra a testvéri szeretetre, amellyel lelkipásztortársaink fogadtak. Az a sok levél, amellyel szárnypróbálgatásunkat üdvözlötték, vagy csekély erőnk mellett nagy jóindulatunkat élesztgették, harcterekről, betegágyról, izzó munka mellől az eltalált hangot megköszönték: nemcsak nekünk lesz holtig híven őrzött emlékün, hanem fényes tanubizonyosságot fog szolgáltatni a mai magyar református papság emelkedett gondolkodásáról és hivatásának nemes felfogásáról.

Az Erdélyt ért csapással azonban Az Út is válságba jutott. Válságba jutott maga a szerkesztés technikája, amennyiben a mai postai viszonyok szerint egy levélváltás 16—20 napba kerül, tehát nemcsak a munkatársakkal, de a szerkesztőség többi tagjaival való érintkezés is szinte lehetetlenné vált. A lap elküldése elé is rendkívüli akadályok gördültek: százan felül van azoknak az előfizetőknek a száma, akiknek címe teljesen ismeretlen előttünk s valószínűleg az expedálás és reklamációk körül is igen sok zavar fog támadni. Ehhez járul még az, hogy felelős szerkesztőnknek a Protestáns Szemlét is redigálnia kell, ami pedig azt jelenti, hogy személyesen kell felvinnie Budapestre minden egyes szám kéziratát és fel kell útatnia minden korrekturáért.

Mindezekben azonban lehet segíteni. A szerkesztőség még többet dolgozik, az olvasóközönség még elnézőbb lesz, s *Az Út két havonként négy ív terjedelemben* mégis csak megjelenhetné. Menekült olvasóink példányait új címükre elküldjük; ha címüket nem tudjuk meg, a példányokat számukra megőrizzük.

De nagyobb baj az, hogy *Az Út* az erdélyi veszedelem folytán *anyagilag is válságba* jutott. Az előfizetések 90%-a most, szeptember végén lejárt, s *Az Út* a második esztendőt egészen *fedezet nélkül*, olvasóiban bízva, kezdi meg.

Kérjük olvasóinkat, tegyék fel a kérdést: *van-e szükség Az Útra* és érdemes-e áldozni érte? Ha kedvező a válasz: *siessenek az előfizetési díjat — amelyet még mindig nem emelünk fel — gyorsan beküldeni* s lehetőleg új előfizetőket szerezni.

Azonkívül kérünk mindenkit, hogy aki teheti, küldjön külön adományt *Az Út terjesztési alapjára*. Ezt az alapot az idén arra használ-

nók fel, hogy terhére olyan menekült olvasóinknak küldjük a lapot, akik most fizetni nem tudnak. Majd megtérítik ők Az Útnak ezt, ha révbé érnek.

Új kéréssel, új reménységgel fordulunk lelkész-testvéreink felé. Hisszük, hogy reménységünk nem fog megszégyenülni s Az Út győzelmesen éli át ezt a válságos időt, hogy megerősödve szolgáljon a mi Urunk szolgálainak.

Ravasz László.

A magyarázatos biblia.

Minket az egész vállalatból annak gyakorlati értéke érdekel. Épen ezért mindenki másnál fontosabbnak és megvalljuk: nehezebbnek tartjuk a vállalkozást. Aki egy egész életet be tud tölteni azzal, hogy mit mondott Vitringa, vagy Bengel s édesdeden megnyugszik, ha kimutatja, hogy a Birák könyvében milyen tündöklő módon benne van az egész helvét hitvallás: még egy rossz magyarázatos bibliával is megelégedhetik, már azért is, mert ezen az alapon jót úgy sem lehet csinálni; a rossz pedig senkinek sem árt, legfeljebb kenyérbe juttat egy másik theologust, aki megcáfolja az előbbieket állítását. Azt is hamar ki lehet elégíteni, aki azért akar magyarázatos bibliát, mert meg akarja magyarázni, hogy a biblia nem biblia, a szentírás nem is szent, nem is irás, hanem érdekes véletlenek által összepréselt tradíció-konglomeratumnak az irodalmi leülepedése. De aki úgy tartja, hogy a biblia arravaló, hogy *éljenek belőle* s az a legfőbb gondja, hogy hasznot lásson belőle a lélek, mert a kenyeret sem azért sütik, hogy vegyelemezzék, vagy a kirakatba tegyék, hanem azért, hogy éhen ne vesszünk: az olyan érzi, hogy egy magyarázatos bibliával a magyar református igehirdetés és lelkipásztori gyakorlat legalább félszázadra döntötte el a maga sorsát. Tehát a megindult vállalkozás biztos és tiszta tudományos alapon az irás építő erejének a mai korhoz mért legteljesebb felszabadítását célozza s minden sorával arra az egyetlen kérdésre felel: *mit üzen Isten az ő igéjében nekünk ma?* Miután biztos jeleink vannak arra, hogy a szerkesztőség ezt a véleményünket osztja: örömmel üdvözöljük a vállalkozást és Isten áldását kérjük reá.

Ha tehát a magyarázatos bibliának a célja az, hogy felszabadítsa a szentírás történeti és fogalmi, egyszóval: irodalmi kötöttségéből Isten nevelő gondolatainak építő erejét: az egész mű nem lehet egyéb, mint exakt tudományos alapon nyugvó olyan gyakorlati bibliamagyarázat, amely módszeres utasítást nyújt az építő gondolatoknak a lelkipásztori munkában való felhasználására. Ebből a következő elvek jönnek ki: 1. A sorrendet nem az idői egymásután, a kanonikus hagyomány, hanem a könyvek vallásos típusa dönti el. 2. A vallástörténeti, nyelvi, irodalmi, sőt theologiai ismeretek csak alapvetésül szolgálnak a gya-

korlati magyarázathoz s úgy mennek át bele, mint a kúp körei a csúcsba; 3. A mű lényeges alkotórésze az írás gyakorlati alkalmazásának methodológiája.

Ezeket az elveket szem előtt tartva, a munka beosztására ezt ajánlanánk: Synoptikusok, Jánosi iratok, Apostolok Cselekedetei, Pál levelei, Héber levél, Pásztori levelek, Katolikus levelekből Péter, Jakab, Judás, végül az Apokalypsis. A fordításra különös gond legyen: itt dőlnek el a szövegkritika és a filologia alapkérdései; a jó fordítás több, mint feleexegesis. Okvetetlenül szükséges lett volna az egyes irodalmi típusokat *egy kézbe* adni, mert egészen bizonyos, hogy kiszámíthatatlan zavarok lesznek abból, ha Mátét más theológiájú ember magyarázza, mint Márkot. Továbbá a synoptikusokat nem külön, hanem synopsisban kellene feldolgozni, mert így egységes alkotás jő ki, amúgy pedig utalásokba és ismétlésekbe vesszünk. A Kecskeméthy István próba-Márkja azt bizonyítja, hogy ő a synoptikusok egységes feldolgozását mesterien oldaná meg. Az ilyen, nagyobb tagozással, az újszövetségnek *irodalmi rétegződés szerint való* feldolgozásával nagyszerűen meg lehet oldani a történeti háttér kérdését: minden egyes típus előtt nagy vonásokkal meg lehet rajzolni azt a milieut, amelyből támadt; ami különben, a kanonikus sorrend szerint, szinte lehetetlen, vagy pedig hely és időpazarlásra vezet. Olyan kommentároknál, amelyekben egyik vagy másik szentírőről köteteket írnak s minden bibliai könyv külön világképen dolgoztatik fel a kanonikus sorrend helyes, de olyan műnél, amelynél minél hamarabb be kell állítani az egyes vallásos típusokat a maguk korába, csak ez az irodalmi rétegződés szerinti eljárás biztat sikerrel.

2. A könyv exegetikai részére nem állítunk fel részletesebb követeléseket, csak reámutatunk, hogy a Kecskeméthy próba-Márkja igen jól példázza, hogy mit akarunk mi. Valóban öröm tudni, hogy a Kecskeméthy kezébe került a példaadás és nincs más óhajtásunk, csak az, minél nagyobb tért nyerjen e műben az ő írásmagyarázó charismája.

3. A gyakorlati magyarázat kérdése az, amihez legszivesebben szólunk. Legelsősorban is aláhuzzuk azt, hogy e műnek nemcsak az igehirdetésre kell figyelemmel lennie, hanem az egész lelkipásztori munkát tekintetbe kell vennie, ami azt jelenti, hogy rá kell mutatnia az íge érvényesülésére a vallástanítás, a lelkipásztorkodás, sőt a liturgia mezején is. Ne rémüljön meg senki: nem jelent ez tetemes gyarapodást a mű nagyságára. Még pedig azért nem, mert ha egyszer kitermeltük az illető hely építő gondolatát, akkor rövid módszeres utalással reávilágíthatunk, hogy ez a gondolat miképpen használható fel igehirdetésben, katechezisben, vagy pásztori munkában. Alapul véve a kezünk között levő próbaivét, a „Homiletikai jegyzetek“ cím alatt közölt gondolatokat elfogadva gyakorlati magyarázatul, tulajdonképpen csak egy illusztráló,

illetve methodologiai részt kell hozzáfűznünk, amelyekben elmondjuk: ilyen meg ilyen lehet az igehirdetői beállítás, ilyen meg ilyen a katechetikai, így meg így kell liturgiailag, vagy pásztorilag használni az igét.

Például vegyük fel a Mk. 2., 18—22. a szombati böjtölésről. A próbaiv mély és talpraesett magyarázatát elfogadva, tegyük hozzá ezt a pár megjegyzést: 1. *Igehirdetésben* az ónak és az újnak ez az ellentéte többféle alkalmazást elbir. Először azt mutatja, hogy a mi megavult és tépett életünket nem lehet megfoldani az igaz és teljes élet akárntlyen ványolatlan rongydarabjaival, mert még szakadozottabb és számalmasabb lesz: a régi öltönyt el kell vetni és újat kell venni. Bizonyítja ez a surrogatum-vallásosság, a keresztyénség álpótlékainak teljes haszontalanságát. Megkeresendők az illető gyülekezetben divó álpótlékok: babonaság, katolicismus, spiritizmus, független morál, monizmus stb. Másodsor azt mutatja, hogy Jézus gyökeres és teljes megújulást kíván: egész öltözetet és nem rongyokat. Ugyanis igen sokan vannak, akik a keresztyénségnek csak hulladékait veszik magukra: egy-egy megszokott imádságot, a szertartásban való részvételt, találkozást az egyházzal a születésnél, a halálnál, az élet más ünnepies fordulójánál. Reámutatni, hogy a gyülekezetben hol jelentkezik ez a foltozó, szokványos keresztyénség: hol és miért marad csak üres szertartás a ker. élet megnyilatkozása? — Harmadsor: A Jézusban megváltott ember tudja, hogy a kegyelmet ingyen kapta s nem kiérdemelte: a Vőlegény jelenléte örömmel tölti el a menyasszonyt, de a menyasszony sohasem olyan olyan tiszta, olyan szűzies, sohasem érzi magát annyira a Vőlegény tulajdonául, mint a lakodalom napján, a boldog birtokbavételés napján. A keresztyén ember böjtje alapiában egy boldog öröm, amelynek érzetében egész életét a Jézus közelében, az ő tulajdonában, az ő dicsőségére éli. „Tietek minden, ti meg a Krisztuséi, Krisztus pedig az Istené.“ Ebből ítélendő meg a protestáns askezis: a ker. ember egész élete szakadatlan, hálából fakadó lelki böjtölés, mint azt a Luther 95 tétele közül az első, a vezértétel mondja. Ezért alkalmas ez az egész rész reformációi emlékbeszéd textusául, amennyiben a katolikus-zsidó felfogással élesen szembeállítja az evangéliumi-protestáns életelv fölényét, szabadságát, örömteljes voltát és egyben kemény és öntudatos fegyelmezettségét. 2. *Katekhesisben* a feladat ez: éreztetni a gyermekkel a ker. élet ujságát, örömét, derűjét. Ez úgy megy, ha megmutatjuk a réGINEK kötöttségét, rabláncait, a fegyelem nyomasztó sulyát, az érzéketlen szigor kinzó állapotát s vele szembe állítjuk a szeretetnek boldog, belső tapasztalását s az ebből hálaképen fakadó önfegyelmezést, példákat arra, hogy mikéP cselekszünk valamit mert parancsolják és azért, mert valakinek, akit szeretünk örömet akarunk okozni. 3. *Pásztorilag* szelid és hathatós intelem arra, hogy az ó és az új ellentéte nem összekeverés, sem birkózás útján meg nem oldható: minden ót a maga életével kell megtölteni s minden újnak

ki kell alakítania a maga formáját. Türelem és határozottság, megértés és újtás: ez a pásztori bölcsesség. Az élet nem a forradalom, hanem megújulás kategóriáiban él. Jézus megvédi a Keresztelő konzervativizmusát, amiért az a maga régi tömlőjét nem vetteti szét a nem neki való, még ki nem forrott borral.

R. L.

Nagy betegek úrvacsorával élése.

Általános szokás híveinknél, hogy a betegek, a mikor állapotuk súlyosabbra fordul, hivatják a papot és felveszik az úrvacsorát. Ez különösen a népesebb gyülekezetekben csaknem minden nap előfordul. Kolozsvári segédlelkész koromban volt eset rá, hogy egy nap hét beteghez is hivtak.

Ez kétségkívül nagyon szép és helyes szokás és nekünk lelkészeknek minden erőnkkel arra kell törekednünk, hogy ezt a gyakorlatot fenntartsuk.

De bizonyos az is, hogy ennél fontosabb és nehezebb lelkipásztori munka alig van, ha az ember benne nem egy unalmas és minél hamarabb lerázandó terhet lát, hanem egy igazi lelkipásztori kötelességnek tekinti. Nincs szebb munka ennél, ha minden úrvacsoravevés előtt megemlékezünk Jézus szavaira, mely szerint még az ítélet napján sem lesz elfeledve, ha mi egyet a legkisebb atyafiak közül meglátogatunk betegségében. (Mát. 25. 36—40.) Nincs nehezebb munka ennél, ha arra gondolunk, hogy az a beteg nem engem a papot vár, és nem az én vigasztalásomra vágyódik, hanem általam a szent íjegyek által Istent várja, Isten vigasztaló szavát óhajtja.

Nehéz ez a kötelesség azért is, mert a legtöbb helyen az a gyakorlat, hogy a hívek nem értesítik a lelkészt, mihelyt a családban betegség van, hanem csak akkor hívják, amikor a beteg már halálán van. Nyilván két téves gondolat kapcsolódott az úrvacsorához: 1., hogy az úrvacsora felvétele és a pap imádsága segíthet a betegen, a kiről az orvosok már lemondottak, 2., hogy az úrvacsora „feladásának” valami olyan jellege és hatása van, mint az utolsó kenetnek. Ily körülmények között nagyon nehéz feladat az, hogy az úrvacsorát úgy szolgáltassuk ki, hogy eme téves felfogásokat megszüntessük és felmutassuk ennek a gyakorlatnak igazi értelmét és értékét, úgy, hogy a fenti téves nézetek megszűnte után is érdemesnek és szükségesnek tartsák a hívek az úrvacsorával élelét.

A betegek úrvacsoráztatása oly nehéz, oly sok tapintatot, oly nagy körültekintést igénylő functio, hogy a félreértések kikerülése végett előre kijelentem, hogy e szerény fejtegetések egyáltalában nem akarnak normákat adni, inkább az a célom, hátha meglátnák tapasztaltabb paptársaim e sorokban egy ifjú gyakorló papnak vergődését és gazdag tapasztalataikkal segítségemre jönnének, hogy e fontos lelkesi munka minél helyesebb megoldásához egy lépéssel közelebb jussak.

Mindenek előtt kijelentem, hogy véleményem szerint az úrvacsora vevés nem stóláris functio. Nem ismerek díjlevelet, amelyben a stólaköteles functiók között fel lenne sorolva. Különb is egészen más kategóriába tartozik, mint a keresztelés vagy az esketés. Hogy e kérdésben ily határozott és kizárólagos állást foglalok el, annak súlyos és megdöbbentő okául szolgáljon az a tény, hogy biztos tudomásom van arról, hogy egy beteg úrvacsora nélkül kellett hogy meghaljon csak azért, mert a lelkész addig nem volt hajlandó az úrvacsorát odavinni, amíg kocsit és 3 forint stólát nem adtak neki. És amíg a szegény emberek szaladgáltak, hogy valahonnan előteremtsék a szükséges pénzt, addig a beteg meghalt. Meg vagyok győződve, hogy ez az eset 100 esztendőben egyszer ha megismétlődik egész Magyarországon, mégis, hogy soha de soha meg ne ismétlődhessék: a legmerekvebben ragaszkodnunk kell ahhoz a felfogáshoz, hogy az úrvacsora kiszolgáltatása nem stóláris functio, és aki érette stólát kér, fegyelmi vétséget követ el. Ha rossz időben kocsival megyek, elfogadom a kocsibért, ha felajánlják, de nem követelem. Ha az egyházzal megyek és az egyházfinak önként akarnak adni valamit, az ellen soha sincsen kifogásom. De én magam soha semmit el nem fogadok.

Mivel a legtöbb esetben súlyos beteghez kell vinni az úrvacsorát, minden munkát félretéve azonnal kell menni. Csak egy munka van, amely előbb való: a közös istentisztelet. Ha közvetlenül az előtt hivatnak, értésükre kell adni, hogy csak az istentisztelet elvégzése után mehetünk. A lelkész mindig maga tudja, hogy az éppen kezében levő munka halasztható-e. A fő az, hogy a lehető legrövidebb idő alatt tegyen eleget a beteg kérésének, mert ha megkésünk, mulasztásunkat jóvá tenni többé nem lehet. Ha hirtelenében nincs kéznél az egyházfi, akkor magam viszem az úrvacsorához szükséges dolgokat: bele teszem egy kis táskába a kelyhet, tányért, a kis borospalackot és kenyeret, nem is vevődik észre, mert a karomra vetett palást csaknem betakarja, különben is efféle terhet hordozni még a legkényesebb izlésű emberre sem lehet lealázó.

Sokkal fontosabb és kényesebb kérdés mindeneknél maga a kiszolgáltatás. Az embert váratlanul és készületlenül találja a hívás: Talán olyan beteghez megy, akit jóformán nem is ismer. Nagyon nehéz ilyenkor a lelkész helyzete. Még ha valakit egészséges korában jól is ismertem, akkor is nehéz a feladat. Mert a betegség nagyon megváltoztatja az embereket. Sőt mi több, a különböző betegségek különböző módon befolyásolják a beteg lelkét. Pld. ismeretes, hogy a tüdővész egy bizonyos stádiumában bizakodó életkedvvel tölti el a beteget. Hogy tehát sikeres, üdvös legyen a munkám, a legtöbb esetben oly hosszas előkészítésre volna szükség, a milyet a beteg, ha állapota súlyos, meg nem bír. Szükséges tehát, hogy az úrvacsora kiszolgáltatását többszöri

pásztorális előkészítő látogatás előzze meg, amelyek nemcsak a beteg előkészítésére, hanem a lelkész előkészítésére is szolgáljanak. Eltekintve tehát azoktól az esetektől, amikor valakit váratlanul rohan meg nagy erővel a betegség, arra kell törekednünk, hogy mihelyt valaki beteg lesz, mi azonnal tudomást szerezzünk róla és meglátogassuk. És többszöri látogatásunk, beszélgetésünk útján a beteget rávesszük arra, hogy maga kérje az úrvacsorát. Ezek a látogatások arra kell hogy szolgáljanak, hogy a lelkész megismerje a beteg ember lelkét, lelkének uralkodó gondolatait és érzelmeit, hogy azoknak ismerete alapján a beteget előkészítse arra, hogy az úrvacsorával való élés igazi lelki hasznát meg tudja érteni.

Természetesen nagyon nehéz ez a munka és még nehezebb akkor, amikor váratlanul hívnak minket valamely nagy betegnek az ágyához. A lelkész bár tudja, hogy a legtöbb esetben milyen téves és hiába való reménységet táplál a beteg és családja az úrvacsora hatására nézve, mégis azzal a feltevéssel kell hogy a beteghez menjen, hogy a beteg az Isten és az ő bocsánata után óhajtozik, mert hál' Istennek — találkozzunk olyanokkal is, akik lelkük ékességét keresik és a míg azt meg nem találják, nem akarnak meghalni. Éppen ezért szent komolysággal és áhítattal kell a beteg ágyánál megjelenni. Meg kell mindig gondolni azt, hogy a legtöbb betegnek vannak hozzátartozói, szomszédai, jóismerősei, barátai, akik már valószínűleg meglátogatták őt és elmondották neki azt, amit csak vigasztalására, megnyugtatóására felhozhattak. Ha tehát a beteg ezeketán is hív magához engem, a lelkész, akit talán csak látásból ismer, akkor nekem tudnom kell azt, hogy tőlem egészen mást vár és remél, mint a többi látogatóitól. Legyen a mi fellépésünk olyan, hogy a beteg bizodalját megnyerjük. Éppen azért módjával kell élnünk a hazug optimismussal, amely még a halál kapujában álló betegnek is még sok esztendő és megújult egészséget ígér. Mert igen sok beteg nagyon jól érzi, hogy percei megszámlálvák. És a halódó beteg néha megdöbbenő világosan belelát a lelkekbe akkor, amikor testi szemei már-már felmondják a szolgálatot. Mintha már kezdene hozzászokni, hogy a testet levetkezve a lélek szemeivel lásson. Ha aztán az ilyen beteget csupa jóindulatból hazugságokkal traktáljuk, akkor a beteg lelke bezáródik előttünk, mert nem tud többé hinni nekünk. Mert ő tőlünk igazságot, életadó igazságot várt. Olyan igazságot, amely még az ő nyomorúlt állapotában is reménységgel töltheti el az ő lelkét. A beteg igen gyakran már leszámolt a testi étellel, valósággal várja, hogy megszabaduljon szenvedésétől. Minden érdeklődését és reménységét a lelkére fordítja. Lelke betegségének meggyógyítására kér orvosságot.

Világos azonban, hogy ennek tudása mellett sem mondhatunk le a vigasztalásról és pedig a testi életére vonatkozó vigasztalásról és nem lehetünk kiméletesek. Rá kell mutatnunk arra, hogy az Isten, aki a semmiből életet hoz elő, még az ő összetört testét is megújíthatja. De hangsúlyozom: mi csak rámutatunk erre, de nem ígérjük.

Ezek után egészen magától értetődő, hogy egy általános, minden esetben alkalmazható agendát előírni nem lehet. Ahány beteg, annyi felé képpen kell a lelkéhez férkőzni. Mégis eme sokféleségben is két főtipust megkülönböztethetünk. Vannak betegek, akiknek quietivumokra, vannak, akiknek motivumokra van szükségük. Ezt mindig szem előtt kell tartanunk. Mert ha a nyugodt beteget mi magunk is mind csak nyugtatjuk, biztatjuk, akkor elősegítjük azt, hogy lelke teljes közönyös-ségbe és fásúltságba merüljön; viszont, ha a nyughatatlan beteget mi is csak zavarjuk, nyugtalanítjuk: akkor jobb, ha nem is megyünk hozzá. A fentiek azonban nem azt jelentik, hogy az egyik betegnél csak a megnyugtatóra, a másikinál pedig csak a megindításra törekedjünk, mert mind a kettőre szükség van. Vigyázzunk azért, hogy a megnyugodott lélekben mindig maradjon valami békétlenség, amelynek teljes megszűntét csak az Isten előtt megjelent és tőle felmentést nyert lélek érheti el. De sokszorosan vigyázzunk arra, hogy a közönyös lelket ne zavarjuk fel annyira, hogy azután a helyes, Istenben való békességre el ne juthasson. Ne idézzünk fel vihart, ha azt lecsendesíteni nem áll hatalmunkban.

A betegek úrvacsorával való ellátásakor a lelkész feladata az, hogy a beteget úgy előkészítse, hogy lelkében az az indulat legyen, mint volt a Jézus Krisztusban: Isten előtti alázat és Isten iránti rendületlen hit, embertársai iránti megengesztelődés. Az a célja, hogy — amint szokták mondani — megbéküljön Istennel és a világgal. Eme megbékülésnek pecsétje aztán az úrvacsorának felvétele. Akként vezesse tehát a lelkész a beteggel való beszélgetést, hogy annak középpontjába az a kegyelem kerüljön, melynek záloga az úrvacsora.

Howy mi legyen a beszélgetés tárgya, mely gondolatkörökben mozogjon, az mindenki előtt világos, aki tisztában van az úrvacsora jelentőségével. Itt csak arra akarok rámutatni, hogy az egész szertartás beszélgetés formájában folyjon le. Hiszen a templomi úrvacsora osztás is ilyen kellene, hogy legyen. Pld. a mostani agendáinkban nagyon helytelennek tartom, hogy a hitvalló kérdésekre nem felelnek a hívek hallható szóval.

Maga a szertartás nagyon rövid legyen és gondolatainkat a lehető legegyszerűbb formában kell kifejezni. Rendesen a beteg utánunk szokta mondani az imádságokat, legyenek hát azok rövidek, hogy a beteget túlságosan ki ne fárassszák, legyenek szavaink keresetlenek, mert különben érthetetlenek lesznek azok a beteg előtt.

A mi már most azt a kérdést illeti, hogy vajjon az úrvacsorát csak a beteg vegye-e vagy vele együtt az egész család és a lelkész is; elvi szempontból nyilvánvalóan az utolsó a helyes. Természetesen a gyakorlatban nem mindig lehet érvényesíteni az elveket. Pld. ha a beteg valamely ragályos betegségben szenved, vagy pld. vegyes háza-

soknál. Az a helyes és természetes, ha az úrvacsora kiszolgáltatásánál jelen vannak a hozzátartozók is. De ha a jelenlétük, akár közönyösségük, akár a gyermek lármája miatt vagy más okon zavarólag hatna, akkor legjobb ha a beteggel magunkra maradunk. Az a némely helyen divatozó szokás pedig, hogy ilyen alkalomkor a kíváncsi szomszédok és még idegenek is odatódúlnak, minden áron megakadályozandó. Mivel a legtöbb esetben nem lehet tudni, vajjon a hozzátartozók jelenléte nem zavarja-e a beteget lelke feltárásában, legjobban szeretek teljesen magamra maradni a beteggel. De még egy körülmény teszi ajánlatossá az egyedüllétet. Mihelyt az ember többeket lát maga előtt, önkéntelenül szónokolni kezd. A deklamálás pedig a közvetlenségnek halálos ellensége. Többet ér egy pár meleg szó, mint egy szép dictio. A betegágynál széles gesztusokkal stentori hangon szónokolni még a színdarabokban is visszatetsző. Kivánatosá teszi az egyedüllétet az is, hogy mihelyt egészségesek is résztvesznek a szertartásban, ha nem akarjuk, hogy ők csak szemlélők maradjanak, hozzájuk is kell szólanunk, s ez által a szertartás annyira meghosszabbodik, hogy azt egy nagy beteg különösebb megerőltetés nélkül aligha elszenvedheti. Jusson eszünkbe, hogy a betegágyon szenvedő lelkéhez talán utolszor szólhatunk, fordítsuk tehát a betegre minden figyelmünket.*

Végezetül még egyet! Hogy soha ne találjon minket a beteghez hívás váratlanul és készületlenül, szedjük össze szabad időnkben gondolatainkat, hogy azok kéznél legyenek. Továbbá — bármennyire is megesis szívünk a szenvedőn — tartsuk meg nyugodtságunkat. Kétségtelenül jól esik a hozzátartozóknak, ha szemünk könnye és hangunk remegése bizonyosságot tesz részvétünkről. De mindig jusson eszünkbe, hogy nem a mi érzelmeinkre kíváncsi a beteg. Mi személyileg egészen hátra húzódunk, hogy rajtunk keresztül szóljon az Atya, aki nem a betegségben, hanem a bűnben meghaló gyermekét szánja.

Csak a teljes öntudatánál levő betegnek szolgáltatathatjuk ki az úrvacsorát, és csak akkor, ha ő erre kér minket. Tehát reátukmálnunk nem szabad. Természetesen azért minden módon oda kell hatnunk, hogy a beteget rávehessük arra, hogy kérje az úrvacsorát.

Általában minden alkalommal jusson eszünkbe, hogy az örökéletben majd találkozunk ismét és az igaz bíró számonkéri tőlünk, hogy milyen útravalóval, hogyan adtuk neki vissza azt a lelket, amelynek gondozását ideig-óráig *mireánk* bízta.

Gyulafehérvár.

Dr. Gönczy Lajos.
ref. lelkész.

* Szerző itt bizonyára arra céloz, hogy a lpi munka ilyenkor kettős: egyik a betegnek szól, másik a hozzátartozóknak: Ügyelni kell, hogy egyik se szenvedjen kárt a másik miatt.

Lelkészi értekezlet.

A kolozsvári egyházmegye lelkészei aug. 6-án tartották meg értekezletüket Kolozskarán. A nem nagy népszerűsű, de eredményeiben igen fontos értekezlet főleg két fontos dologgal foglalkozott; az igazgatótanács 2992—1916. sz. körlevelének tárgyalásával és a hadiárva-kérdéssel. Az utóbbit illetőleg azt a határozatot hozta, hogy az értekezlet minden rendelkezésére álló eszközzel támogatja a Kolozskarán felállítandó hadiárva-otthont s kifejezi abbéli kívánságát, hogy oda elsősorban az egyházmegye területén levő árvák helyeztessenek el. Az igazgatótanács körlevélre adott javaslata a következő gondolatokat emeli ki:

1. Hangsúlyozza, hogy a körlevélben említett bajok *csak tünetei* a nép anyagi és erkölcsi hanyatlásának, melyből minden baj folyik s melyet csakis egy *egyetemes, alulról kiinduló nevelői* munkával lehet orvosolni.
2. Kiemeli, hogy ez az egyetemes munka egyetemes *programot* kíván, melynek legfőbb pontja: az *egyház pásztoratív, nevelői* karakterének erőteljes kidomborítása. A javaslat határozottan kiemeli, hogy minden nevelői, egyházépítő munkának az *egyes gyülekezetekből* kell kiindulnia s hogy ezt a munkát csakis céljában, de módszerében sohasem szabad felsőbb rendeletekkel kötelezőleg megszabni. Végül rámutat azokra az elsőrangú fontosságú feladatokra, melyek az *egyházmegye és kerület* pásztoratív, nevelői munkájára várnak.

Örömmel vesszük tudomásul, hogy van már fórum, mely belátja annak a módszernek helytelenségét, amely a bajokat csak tüneteikben s nem okaikban akarta gyógyítani. Az igazgatótanács nevezett körlevele (Ref. Szemle 28. sz.) világos bizonyossága annak, hogy vezető köreink is csak panaceakkal akarnak orvosolni s nem látják a baj igazi gyökerét. Épp olyan fontos a javaslatban az a gondolat, hogy a mentő munkának alulról, az egyes gyülekezetekből kell kiindulnia. A gyülekezetek anyagi és szellemi gyöngülése, mely az egyházkerületben újabban megdöbbenően elénk állt, a felső hatóság részéről a gyülekezeti munka legegységesebb módszeres kérdéseiben való rendelkezésszerű döntés, a munka sikerének mellékes eszközöktől (mindennapi istentisztelet) való várása, szomorú okai voltak egyházi életünk állandó lanyhulásának s akadályai az öntudatos és tervszerű lelkipásztori működésnek.

A kolozskari értekezlet javaslatát, mely önállóan, különnyomatban is meg fog jelenni az „Egyházi Újság“-ban, ajánljuk a többi egyházmegyék és Kálvin Szövetségek figyelmébe is, egyöntetű állásfoglalás céljából.

I. L.

K A L Á S Z O K.

Az igazi papné.

A háziasszony. Talán meg sem kellene említenem, hogy egy igazán derék papnének jó háziasszonynak is kell lennie. Ezt tartotta Assmann prédikátor is, ki szintén papi családból származott és felesége is papleány volt. Ő egyike kora legbuzgóbb papjainak és így egész bizonyosan olyan ember, aki a belső lelki életet mindennél fontosabbnak tartotta. A pap házasságának legelső feltételül is azt szabja, hogy leendő neje az Úr tanítványa legyen és mégis így ír egyik munkájában: „Az Istenfélelem és mély hit a egdrágább egy papnénál, de igen nagy hiba, hogyha a hívő lélek a háziasság erényével nem ékeskedik. Ennek oka lehet az, hogy kora fiatalságában nem volt alkalma tapasztalatokat szerezni, vagy nem gondoltak arra, hogy reá neveljék. Oka lehet a nemtörődöm lustaság is, mely semmi érdeklődéssel nem bír a háztartás sok apró-cseprő dolga iránt. Sőt előfordul az is, hogy a társaságok túlságós szeretete köti le minden idejét, és így a házi gond háttérbe szorul. Igaz, hogy egy alázatos lélek, férjének helyes vezetése mellett minden hibából lassanként kigyógyul, de kárt szenved ezalatt saját lelki békesége és a gyülekezet is. Mert lehet-e valakinek teljes odaadással hivatásának élni, mikor anyagi gondok foglalják el. Ennek káros voltát nem tagadhatjuk el, mert ez világosan kitűnik és sok tapasztalat szomorúan bizonyítja.“

„Ezért köszönöm Istennek — írja tovább — hogy Ő nekem olyan feleséget adott, kinek minden igyekezete az, hogy nekem igazi segítőtársam legyen. Bár hivatalos dolgaimban ritkán veszem igénybe munkáját, de örülök, hogy háztartásomat úgy vezeti, hogy bízhatik benne az én lelkem, miként azt a Példb. k. 31. r. 11. verse mondja a jó feleségről: „Bizik ahoz az Ő férjének lelke és annak marhája el nem fogy. Erre van szüksége az Úr szolgájának, hogy nyugodtan hivatásának élhessen.“

Te kedves menyasszony, Te kedves Papné, ne ütközzél meg Assmann prédikátornak régen hangoztatott elvein, mert azok megállanak ma is teljes igazságukban. Mert, mit használ a fiatal papnak, hogy felesége gyönyörű áriákat tud a legnehezebb darabokból elénekelni, ha hangja bizonytalanná válik abban a percben, mikor a tapasztalatlan cseléd valami házi dolog iránt érdeklődik. Mit ér az, ha a fiatal asszony gyönyörű ünnepi asztalokat tud díszíteni és remek étrendet összeállítani, ha egy hónapban sem tudja a napi étkezést úgy beosztani, hogy a számadás deficit nélkül záruljon. A sok diszes

hímzésnek, horgolásnak sincs semmi értelme, ha azok mellett nem tud valaki tisztességesen foltozni és jól stopfolni. Tudnák csak a mai kor leányai és akarnák meglátni, hogy mennyi apró-cseprő szükséges dolog helyessége teszi az egész háztartás vezetését rendessé, pontossá. És ez mily fontos, még a legjobb, legtűrelmesebb férj mellett is a házi béke és lelkiharmónia fenntartásához. Ha mindenik fiatal leány erre gondolna, akkor nem fecsérelnék el annyi haszontalansággal idejüket. Nem mondom, hogy a legtöbb leány talán lusta volna és semmit sem csinálna, hisz ezerféle dologgal töltik idejüket, de komoly munkát a legnagyobb része nem végez, ezért igazi gondosságot, beosztást, takarékságot igen ritkán sajátítanak el. Különösen sajnálatra méltók azok a leányok, kiknek olyan „nagyon jó” dolguk van, nem kell semmivel sem törődjenek, mindent készen kapnak, amit csak kigondolnak. Ilyeneknek ajánlom, hogy nézzenek be más háztartásokba is, de ne mint vendégek, hanem mint annak résztvevői. Jó tapasztalatokat szerezhethetünk a főző és háztartási iskolákban is, hanem azért mégis a közvetlen látása egy jó vagy rossz vezetésnek, sokkal maradandóbb értékkel bír. Hisz minden helyen más és más következményeket támaszt a háztartás vezetése, eszerint különböző mindenütt az időnek, erőnek és anyagnak elosztása.

Egy falusi papilakból, kedves tapasztalt barátnómtól jöttek a következő sorok: „Azt mondhatom, Téged a sok társaság nem zavarna itt nálunk. Egyedül a mi kedves híveinkkel érintkezünk, mert legközelebbi paptársaink is több kilométerre vannak tőlünk, hová csak kocsival juthatunk. S mivel fogattal nem rendelkezünk, a fuvaros meg nyáron el van foglalva, télen meg az utak legtöbbször járhatatlanok, így bizony rithán találkozhatunk. Meg azután, kedvesem, a papnének van úgyis elég dolga a háztartásában. Pék, mészáros, piac nincs a faluban, azért itthon kell sütni, sok majorságot nevelni és szorgalmasan veteményt és gyümölcsfát gondozni. Igaz, hogy manapság pénzért mindent lehet kapni és ide is hozhatnánk ami szükséges, de azt nem tehetjük 3000 K fizetés és 6 gyermek mellett. Ez valóságos vétek volna. De azért ne sajnálj minket. Az a káposzta, amelyet első levélkékjédtől fogva látunk nőni és fejlődni, jobban ízlik, mint a pléhdobozokban ellett szarvasgomba konzerv. Igaz, hogy a sok csirke, réce, liba után is sokat kell futkosni, de pompás húsup aztán igen ízlik kedves háznépemnek. Különösen nyáron van sok gondom, mert akkor az én jó erős leánycselédem és a béresünkön kívül még egy csomó napszámot is el kell látnom és dolgaik után nézmem. De amíg a jó Isten egészséget ad szívesen teszem, bőséges jutalom azért nekem az, hogy szeretett Mártonom zavartalanul élhet hivatásának, mert azt, hogy „hol”, „honnán” és „hogyan” távol tartom tőle.”

Nemsokára reá érkezett a levele egy városi testvérhugomnak: „Most 3 év után megtanultam már beleszokni új életviszonyainkba. Nem is mondhatom mennyire megkötve éreztem itt magamat eleinte. Szűk kis lakásom berendezése is nem kis fejtörésembe berült. Csak látnád a mi hálószobánkat, valóságos ágy raktár. Hát a gyerekek játszószoobája, tele szekrényekkel. És

ez egyszersmind ebédlő és varrószoza is. A konyha oly közel van, hogy egy rántott szelet sütését a felszállott ebédlői hőmérő is mutatja már. De a helyiségek ily közelségét mégis nagyra kell becsülnünk, mert télen nem kell oly sok fűtőanyag, mint a régi falusi lakunkban. Nem is gondolod, mennyire kell most nekem takarékoskodnom. A viszontlátásnál fejszámolásból bizonyosan egyest adnál. Itt mindenért, amiért falun nem kellett pénzt adnom, meg kell az erszényemet nyitnom. Mily nagy csomó petrezselymet tépett le mindig az én Károlykám, mikor kiáltottam, hogy hozzon fel a kertből és a maradékot vitte a háznyulaknak. Itt nevetséges kis csomócskát adnak 5 fill.-ért. Ez csak symboluma annak, hogy mikép jutottam a bőségből szűkebb viszonyok közé. Még a cselédem is más, ez a Julcsám oly sápadt vékony az én régi, piros-pozsgás Annámhoz képest. De azért minden munkát el tudunk együtt végezni, mert hiszen itt sokkal nagyobb a kényelem, vízvezeték, pék, mézárós és a mesterembereket is mindjárt a kéznél kapjuk, ez pedig nagy szó. És ami különösen fontos, jól kijövünk a jövedelmünkkel. A gyermekeknek kitűnő iskoláik vannak és férjem is elérte, ami után vágyódott, van kivel gondolatait kicserélje és dolga annyi, hogy csak győzze. Annyian keresik mindennap különböző dolgaikkal, hogy este sokszor gondolom magamban, na most úgy tele lehet a feje a sok elintézni valóval, mint az én foltoskosaram a sok rongyos ruhával és harisnyával. Hihetetlen, hogy mennyivel több ruha kell itt a gyermekeknek. Igaz, hogy nem mászkálnak és szaladgálnak annyit mint falun a szabadban, de amiben otthon eljátszhattak, itt már nem mehetnek vele iskolába, mert bár egyszerűen, de tisztán akarom, hogy járjanak. Persze mind magam varrom a ruhákat s akkor csak az anyag kell hozzá és így jól kijövünk a rájok szánt pénzből.“

Én azt gondolom, hogy ez egy igen kedves, gondos papné, aki meg van mindennel elégedve és megértette azt, hogy mily fontos férjére nézve az, hogy teljes mértékben megbízhat az ő beosztásában.

Még egy harmadik papné háztartásába is nézzünk be, kinek lakása ott van a nagy város közepén ékeskedő hatalmas dóm mellett. Már maga a ház is szép nagy épület, akár egy „püspöki palota.“

Csengetésünkre egy vidámarcú, csinosan öltözött szobaleány siet elő. Örömmel mondja, hogy urnője otthon van és megindul, hogy minket bekísérjen. Meglehető hosszú utat kell megtenni szobájáig. A ragyogóan tiszta konyhaajtóban áll a vasalónő és szakácsné, nyugodtan tüzesítik vasaikat. Csak köszönnek és folytatják dolgukat. Hozzá vannak már szokva ahhoz, hogy sok embert látnak konyhájuk előtt elmenni. Mellettünk egy másik leány megy el, két csésze párolgó teával. Az egyiket urának viszi, ki éppen temetésre készül e zord téli napon. A másikat az öreg hegedűtanár kapja, ki tanítványára vár, amíg az hazasiet az iskolából. Egy másik szobából gépzakotolás hallatszik. Itt ül a házi varrónő, különböző könnyű szövetek körülötte. Hiszen itt van már nemsokára a tavasz és a lányoknak szükséges néhány könnyű öltözék. Az egyik hálószoba ablakánál áll az asztalos, egy tegnap kitört

ablaktáblát illeszt be. A fedélről nem éppen kellemes kopogás hallatszik, ott a cserepező tesz néhány új zsendelyt a helyére. Ilyen nagy és régi háznál mindig akad valami javítani való.

„Kérem még egy ajtóval tovább“ kopogtatunk. „Szabad.“ Igen, itt ül szobájában a papné. Már idősebb hölgy, okos, finom vonásokkal, mellette égő szamovár. Hosszúkás sápadt kezei szorgalmasan dolgoznak egy hímzésen. Oly magától értetődő nyugalom van körülötte, hogy az ember bármily nagy nyugtalansággal megterhelve is jönne ide, e kedves benyomásra, melyet lénye kelt, egyszerű megváltozna.

„Hát semmi háziasszonyi dolga nincs ennek a papnénak?“ Azt kellene felelnünk, hogy nincs — ha minden esetben főzésből, sütésből, foltozás és mosásból állana a háziasszony teendője. Ezt a gyenge szervezetű, finom asszonyt a gondviselés nem olyan helyre állította, hogy ezek legyenek a kötelességei. De azok helyett, szintén fontos, első pillanatra alig értékelhető feladat jutott neki: a ház teljes kormányzása. Habár a konyhában egyetlen főzőkanálhoz sem nyúl, azért tudja és meghatározza, hogy a szakácsnő egész héten mit csináljon és mennyit használjon el a főzéshez. Azt is látja, hogy a vasalóné és a házi leányok mit végeznek. A varrónőt ő utasítja, mit és hogyan varrjon meg. Gondol arra, hogy férjének és a zenetanárnak a tea idejében készíttessék, ő törődik az asztalos és ablakos munkájával és azzal is, hogy férjének a palástja ki legyen készítve a temetésre. Szóval a teljes vezetés a kezében van. Így mondhatja-e valaki, hogy ő nem jó háziasszony, nem segítése a férjének? Kérdezzük meg azokat, akik házában megfordulnak, kérdezzük meg a cselédeket.

A cselédeket? Igen. Mert nemcsak a gazda állít ki bizonyítványt a szolgálknak, hanem ők is szívesen megteszik ezt, habár legtöbbször nem írásban. Igaz, hogy ezek sem mindig igazak, de veszedelmesek azért is, mert mint a madarak ide-oda szállanak, ezek is eljutnak még a község határán túl is. Nagyon nehéz a papnak arról prédikálni, hogy „Egymás terhét hordozzátok“, mikor a felesége éppen azon a héten a pesztrát, azért mert kificamította a kezét és így neki „csak terhére“ és nem segítségére volt, haza küldte szegény nagyanyjához.

Az sem tetszene nekem, hogy mikor a tiszteletes úr a kis vasárnapi iskolásokat szelidségre és alázatosságra oktatja, azalatt a nyitott ablakon behallatszana a felesége éles hangja, amint éppen a szobaleányt szidja, amiért egy kis tányért eltörött. De ha nem is volna nyitott ablak, így is megtudná mindenki, hogy mi történt ma a paplakban. Sőt azt is tudja az egész község, hogy a papné szelidlelkű vagy szeszélyes, jó és méltányos, rosszul vagy jól, takarékosan vagy pazarlóan járnak-e. Kedvesek-e a családtagok egymáshoz vagy gyakori a civódás, úgy bánik-e a cselédeivel, mint akik szintén emberi lelkek, kiknek nemcsak parancsolni, hanem szolgálni is kell — szolgálni lelkiüdvösségüket. Az egész társadalomra nézve nem közönyös, hogy milyen nézetekkel, milyen benyomásokkal távozik egyik-másik cseléd a helyé-

ről. Miként a gyermek, úgy a primitív ember is igen hajlandó az utánzásra. De sajnos, nehezebben utánozza a jót, mint az esetleges gyengeségeket, vagy rossz szokásokat. Innét van az, hogy gyakran még egy falusi leány ládájában is inkább találunk pudert és arcfestéket, mint tisztességes zsebkendőket vagy harisnyát. Hazuról elkerül az a lány, nincs ki vele foglalkozzék, nincs ki irányítsa és azután rosszabb barátnőitől mindent eltanul. A legtöbb asszonynak csak az a fő, hogy dolgát jól elvégezze, azután mit törődik azzal, hogy ruhái rendben vannak-e, — van-e cifra öltözete mellett rendes fehérneműje, pénzét mire költi? Szeret-e olvasni és mit olvas, szabad idejét hol és kivel tölti el s miképp gondolkozik erről, vagy arról? Így ezer apró kicsinyes dolog az, amire a háziasszonynak és így méginkább a papnénak is gondolni kell. Vezetni amennyire csak lehet azt az egyszerű lelket, s ami különösen fontos, vigyázni a jó példaadásra. Beszédben, cselekedetben, munkánk elvégzésében és öltözködésünkben.

A papné öltözete, ez az ami leginkább mindenkinek a szemében ötlék és a legtávolabb esőknek is sok alkalmat ad a bírálgatásra. „Szerencsére nincs egyenruhánk“ gondolom magamban, — de sok esetben fájdalmasan sóhajtok fel: „de kár, de kár, hogy nincsen“.

Egyszerűség, az legyen a papiházak egyik fő erénye. — Erre legtöbb esetben már a pénztárca is megtanít. Helytelenül felfogott egyszerűség épen a ruházatkodásnál, ha azt akarjuk, hogy épen mindig ellenkező legyen az öltözetünk, mint amelyet mások hordanak. Bő szoknyát viselnek, ne legyen a mienk asketái szűk, a másoké rövidebb, ne seperje a mienk a földet. Egy fiatal pap ismerősömnek a menyasszonyával találkoztam. Föltűnt nekem, hogy ez, aki mindig oly mesterkélt egyszerűséggel volt öltözve, ma milyen csinos egy izlésesen elkészített ruhában. Magamhoz intettem: „Milyen jól áll neked ez a ruhád kis Mártha.“ Elpirult és aggódva kérdezte: „Néni, igazán nem feltűnő ez a ruhám?“ „Ej dehogya, sőt azzal az özönvíz előtti szabású ruhával voltál feltűnő, mely a multkor rajtad volt. Ez csinos és mégis egyszerű.“ „Oh néni, mondja ezt kérem mamának, mert tudja a multkor mikor ezt a szövetet vásároltuk, az elárúsító kisasszony egy mintát is tett melléje, hogy ehhez a sötét szövethez csak ez a készítési forma talál. Ekkor édesanyám egész türelmetlenül azt mondta, óh ilyet az én lányom nem vesz fel. És ebben a percben, hogy ő ezt így hangsúlyozta, világossá lett előttem az, hogy mi eddig büszkék voltunk a tulzott egyszerűségünkre. Ezért otthon megkértem édesanyámat csináltassuk így“. „Helyes kis Mártám, így hordod most ezt alázatos szívvel, míg a másiknál mindig ott lett volna az a büszke mellékgondolat, — én különb vagyok a többinél“. Ne különbek akarjunk lenni, hanem helyes és jó példaadók. Kerüljük a feltűnést minden esetben, mert ez öntetszergésre és hiúságra vezet, ez pedig nem keresztyéni erény. De ne gondoljuk, azt nem, hogy akkor teszünk helyesen, ha a divat legcsekélyebb változásait a mi ruhánkon vesszük észre. Kisebb helyeken különösen hajlandók a helység intelligensebb nőtagjai az öltözködési versengésre. Ne a papné

legyen ebben a vezető, ő mindig a legegyszerűbb, de legizlésebb legyen, ne akarjon mindig új kalapban vagy ruhában megjelenni, hanem azt mutassa meg, hogy egy jó és tisztességes öltözetet mily soká lehet csinosan is viselni.

Az igazi keresztyén nő bármely cselekedetével az ő Urának kíván szolgálni, ennél fogva háziasszonyi teendőit is úgy tekinti, mint fontos, reábizott missziót. Ily felfogás mellett azután lehetetlen, hogy az, aki a házban megfordul, ne érezze meg azt, hogy itt az igének nemcsak hirdetői, de követői laknak.

Sz. M.-né.

Egy régi tábori pap prédikációból.

Nagy-Ari Józsefnek hitták. Egyik legnemesebb és legérdekesebb alakja volt a magyar kálvinista egyház történetének. Hatalmas férfi-szíve minden odaadásával csüngött református hitén és anyaszentegyházán, de ugyanezzel az odaadással szerette és féltette hazáját is: Erdélyországot. Ez a берces kis haza pedig épen abban az időben, amikor Nagy-Ari élt és működött, vagyis a XVII. század végén nézett elébe egy nagy, sorsdöntő változásnak. Akkor törte össze a Habsburg-ház a török hatalmát, amely eddig biztos támasza volt a német és katolikus magyar királysággal szemben a protestáns erdélyi fejedelemségnek. A higgadtan számító államférfiak hamarosan előrelátták azt, ami kevéssel Budavár visszavétele után valóban be is következett: hogy Erdély számára sincs más megmentés, mint a Habsburg-házzal szimulni. Ámde sok jó hazafival és jó kálvinistával együtt éppen ettől félt és ezt szerette volna eltávoztatni Nagy-Ari József, a gyöngye Apafi Mihály fejedelemnek hathatós és rettenetes szavú udvari prédikátora. Isten akaratának hitte és Isten ígéjére támaszkodva, hatalmasul hirdette, hogy Erdélyország és benne az igaz kálvinista egyház csak úgy maradhat meg, ha nem pártol el a töröktől. Tudta, hogy a fejével játszik az ilyen beszédért, s mégis ország-világ előtt prédikálta e meggyőződését. Annyira a lelkéből szólott és annyira szerette veszni indult hazáját és egyházát, hogy a szószékből akárhányszor elfojtotta beszédét a zokogás és mélyen a lelkekbe ható prédikálása még azokat is megrendítette, akik a politikában nem voltak egy véleményen vele. A következmények valóban azt is mutatták, hogy amazoknak volt igazuk: Erdélyország és a protestantizmus a Habsburg-uralom alatt is megmaradt. Politikai eredménye nem lett tehát Nagy-Ari József prédikálásának, aminthogy nem lett azoknak a hadjáratoknak sem, amelyeket Apafi Mihály fejedelem vezetett Magyarországra a török mellett és a német császár-király ellen. De a prédikátor nagy lelke, Istenben való bizodalma, rettenthetetlen keresztyéni bátorsága és bátorító képessége túlélte korát s ránk nézve is becses örökség. Azok a hadi prédikációk, amelyeket az említett magyarországi hadjáratokban „seregeknek tódulási, bolyongási között, lovaknak nyerítési, vinnyogási között, szekereknek zörgési, doboknak pergési, trombitáknak zengési, harsogási kö-

zött" irt és mondott el, mint fejedelmi tábori pap, most, harmadfél század multán is nagyszerűen példázolják, micsoda hatalmas erő és bizonyosság rejlik a halál rettentései közt szorongó harcos számára a biblia és a kálvinista anyaszentegyház lelkében.

Nagy-Ari József tudós, mély lelki életet élő ember volt. A világ dolgaiban annyira járatlan, hogy, mint hitelesen följegyezték róla, *két forintot meg nem tudott volna olvasni, sem köntösével, sem ételével nem törődött, erővel vitte ki a felesége ebédre is a tanulóházból.* Hanem, amikor prédikálni kezdett ez a félszeg, világkerülő ember, akkor egyszerre urrá lett a lelkeken s azokat valósággal leigázta. Ilyen nagy hatalmat adott neki a hit és az ige. Kortársai az Illyés próféta lelkének lobogását érezték ki forró szavaiból s Istentől végkép elvetemedett embernek tartották azt, aki még az ő prédikálására sem indult meg és nem tért meg. Hogyne, mikor egyszer, buzgó könnyhullatásait látva, még a prédikációján jelen levő s magyarul nem értő pogány törökök is arra fakadtanak ki, hogy, *ha ezt az embert az Isten meg nem hallgatja, senkit meg nem hallgat!*

Ime, néhány töredék e hatalmas, ősi magyar és kálvinista hangokból, a mának küzdő, vérző kálvinista magyarságához :

1. Istenítélet.

Ma mondhatjuk azt Jeremiással: *„Kivetette magát az oroszlán az ő barlangjából; megindult a minden nemzetségeknek rablója, hogy elpusztítsa az egész földet“* (Jer. 4, 7). Azt látjuk szomorúan: megindult mind az oroszlán s mind a pusztító. Ma sírhat a keresztyénség s Jeremiással sóhajthat s azt mondhatja: *„Elfogyatkozott az én lelkem a megölettekért. Jaj nekünk, mert elvesztünk“* (Jer. 4, 13, 31). *„Ha tekintem a földet: ime hiában való és pusztá; ha tekintem az egeket: semmi világosságok nincsen. Ha tekintem a hegyeket: ime reszketnek s minden halmok ingadoznak. Ha tekintem, ime egy ember is nincsen; minden égi madarak elmentenek. Ha tekintem: ime a zsiros tartomány olyan, mint a pusztá, és neki minden városi eltörtének az Úrnak és az ő haragjának miatta. Azt mondja az Úr: elpusztíttatik az egész föld, mert én mondtam, én gondoltam, meg nem bánom és azt meg nem változtatom. A lovagoknak és kéziveseknek kiáltása előtt futnak a városbeliek, elrejteznek a sűrű erdőben, felmennek a kösziklákra, minden város elpusztíttatik és senki sem látszik azokban . . .“* (Jer. 4. 23—27.). Igazán gonosz időkre jutánk. Mi imádkozzunk s mondjuk azt Dániellel: *Uram, mi lesz ezeknek vége? Az leszen, Istenem, tudjuk jól, amit Felséged elvégezt a te népednek javára. Ámen.*

2. Isten hadakozik . . .

A hadak Istentől vannak, Istentől viseltetnek. *A háborúságot én formálok, a békességet én teremtem.* Amely hatalmával lett Istennek

az ég és föld, azzal a hatalommal szerzi Isten a békességet. Ő Felsége szerzi a hadat is. Az Úr, aki parancsol a szablyának, keljen ki az ő hüvelyéből. *Oh Urnak szablyája, térj be a te hüvelyedbe s nyugodjál meg! Hogy-hogy nyughatnám meg, holott a Jehova erős parancsolattal parancsolt nekem Askelon ellen s a tengernek minden partja ellen!?* (Jer. 47. 6, 7.). Ime a had is Istentől van. Az Úr az, aki hadról való hírt izen s elküldi a maga követét a pogányok közé, akinek szájában ez vagyon: *Keljetek fel s hadakozzatok* (Abd. 1, 1. Jer. 49. 14.). Az Úr parancsol a fegyvernek, híven eljárjon dolgában, senkinek ne kedvezzen: *Átkozott, aki az ő fegyverét megtartóztatja a vértől ebben az Isten munkájában.* (Jer. 48. 10). Az Úr parancsolt ama vörhenyes lovon ülőnek: *hogy vegye el a földnek békességét, hogy az emberek öljék, vágják egymást.* (Jel. 6. 3, 4). Az Úr parancsolt ama szűrő és arató angyalnak is: *hogy bocsássa le sarlóját a földnek gabonáira, azokat arassa le, bocsássa le a szőlőknek gerezdeire és azokat szűrje meg és vesse Isten haragjának amő nagy sajtójába, ahonnan folyjon ki a vér a lovaknak zabolájokig.* (Jel. 14. 15—20).

3. Igaz és hamis ügy.

Mikor a hamis ügy mellett a hamisak hamis úton-módon feltámadnak, nem lehetnek oly számosan, hogy az Istennek búsulása miatt széjjel ne oszoljanak, mint a fellegek a szélből. De mikor az Isten mind az ügyet szereti, mind a kormányzókat, akik forgatják, szereti, mind a módot, melyen forgatják, szereti: ámbátor kicsiny legyen is az első tekintettel, de könnyű Istennek az által a kicsiny, kevés erő által a maga munkáját véghez vinni, avagy azt a kevés sereget számossá tenni, annyira, hogy valaki látja, azt mondja felőle: ez a Jehovától szeretett, Isten szolgálatára előállított, szép tábor.

4. A szent hadi nép.

Szent az Isten, aki veletek elindúlt, legyetek ti is szentek. Utálatosság ne találtassék ti köztetek, hogy ne fogja magát az Isten és elmenjen közületek, külön vonja az ő táborát, mint Mózes cselekvék a népnek gonoszságáért. Ha valahol kivántatik és kivántatott az istenfélelem: a táborban igazán megkivántatik, ahol minden órában, szempillantásban készen kell magunkat tartanunk, hogy Isten eleibe mehessünk.

5. Isten újja.

Mikor az ember az utolsó ügyre jut, mikor oly veszedelembé esik, amelyből se maga, se más emberi mód szerint őt ki nem szabadíthatja; amikor mindenektől elhagyattatik, minden emberi reménységtől megfosztatik, minden szabadulására való eszközökben megcsalatik, hányja-veti szemeit jobbra-balra, hegyekre-völgyekre, sehol sincsen

semmi reménység ; az ellenség előtte vagyon, a halál előtte vagyon, nem szaladhat, nem futhat, bezárlattak utak, ajtók, nincs sehol szabadulás, mindenfelől körülvették ellenségei, élete és halála között csak egy lépés sincs, nincs már semminek helye, csak a sóhajtozásnak : ilyen esetben, mikor Isten rendkívül szabadulást mutat, ez igazán és nyilván isteni munka ; bizony „*Istennek újja ez.*“ Mert az ilyen esetben senki az istenfélő emberrel jót nem tehet, hanem csak az egy élő Isten.

N. J. tábori prédikációinak az Erdélyi Múzeum-Egylet kéziratárában őrzött kiadatlan — pedig kiadásra nagyon is érdemes — gyűjteményéből közzéteszi

R. I.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

I R O D A L O M.

Réz László rozsnyói ref. lelkész: *Vezérkönyv* az elemi népiskola református vallásoktatásához az I. és II. osztályban. Vallásoktatók számára. Ára 3 korona 80 fillér. Sárospatak, 1916. Ref. főisk. nyomda. 155 old. (Népiskolai könyvtár XLV. kötet.)

Szerző ezt az úttörő munkáját a Sárospataki Irodalmi Kör útján adta ki, a kör pedig a Tiszáninneni egyházkerület megbízásából készítette a könyvet: így annak bizonyos hivatalos jellege van. Ha ez nem volna is, különös figyelmet érdemel, mert vallástanítási vezérkönyveink eddig nem voltak, vagy csak kezdetleges kísérleteknél tartottunk. Valószínűnek látszik, hogy a szerző folytatni akarja vezérkönyveinek sorát a magasabb osztályok számára is. Szóval olyan kezdetnél állunk, ahol egyszerű meggyőződésünknek őszintén kell hangot adnunk, jó előre már. Tulajdonképen az, amit a könyv általános paedagogiai és speciálisan katechetikai módszeréről mondhatnánk, rövidesen összefoglalható abban, a mit folyóiratunk ez évi januári számában az I—II. osztály tananyagának és módszerének megállapításánál a régi methodusról mondtunk. Szerző a *beszéd- és értelem-gyakorlatozás* módszerével óhajtja bevezetni a gyermekeket az Isten világába, tehát egy logikai, intellektuális módon. A módszer alaptévedése az, hogy a gyermeki lélek e fejlődési fokon, amint a jelzett helyen kifejtettük, képtelen az abstrakcióra és teljes erejéből a szemléletalkotásra, a mesére van berendezkedve. Döntő formának tehát a vallástanításnál az elbeszélésnek kell lennie, a kifejtő kérdezőtetés csak végső fixirozásra való. E könyvben azonban nem a gyermeki lelket megragadó szemléletekre, hanem a régimódi okoskodtatásra van helyezve a főszúly. Az I. osztály számára 29, a II-éra 23 leckét vesz fel. Az anyag elemei a szülői ház és iskola viszonya, családi érzelmek, Isten tulajdonságai, kötelességeink vele szemben, imák, énekek, az üdvtörténeti tények, amely utóbbiak a II. osztályban újra ismételtetnek. A könyv végén „erkölcsi életszabályok”-ból „Arany ABC” van egybeszerkesztve, magyarázatokkal, a II. o. számára. Magunk részéről az anyagot, különösen az I. osztályban túlsoknak tartjuk, elrendezését, beosztását szétfolyónak, magát a beszélgető, fejtegető módszert — szomorú tapasztalásokból — eredménytelennek. Az Arany ABC ellen pedig nagyon erős ellenszenvet érzünk, mert jól tudjuk, hogy életszabályok megtanulásából még soha egy gyermek se lett jobbá. Szeretnénk valami lelket, melegséget, valami megragadót és felemelőt látni ebben

a száraz, moralizáló, racionalista könyvben! De hiába. Bevezető „*Elméleti Rész*”-ében nagy pszichológiai tévedések vannak, amelyeknek oka a modern lélektani irányokban való — úgy látszik — teljes tájékozatlansága.

Pedig a szerző tudna sokkal külön dolgokat alkotni. Tanításain sok helyt katheketai talentum csillog, nem is szólva arról a tanítói ügyességről, minek sok számos jelét adja a tanítások kivitelében. Úgy látszik, gyakorlatilag sokkal jobban ismeri a gyermekeket, mint elméletben. Legfőbb hiba a régimódi, terméketlen „kérdvefejítő” módszerhez való ragaszkodása és alkalmazkodása. Vissza kell térni a Szentírás ősi egyszerűségű és örökszép történeteire és a kimeríthetetlen gazdagságú keresztyén legendakincshez és a család, iskola, társadalom, szokások és életszabályok fejtegetését át kell engedni csakugyan a beszéd- és értelemgyakorlat bölcs mestereinek. A Réz László vezérkönyvének az a legfőbb hibája, hogy *speciálisan* vallásos tartalma és tendenciája elenyészően csekély a moralissal szemben. Szóval a régi baj. Itt volna már az ideje bőven, hogy megszüntessük.

M. S.

Ürmösi József: A lelkipásztori gondozás és a gazdasági socialis kérdés. Bp. Kókai bizománya, 113. l.

E füzetben a szerző azokat a kapcsolatokat keresi, melyek a lelkipásztort a gazdasági reformtörekvésekkel összeköttetésbe hozzák. Először útal az evangélium viszonyára a gazdasági kérdésekkel, s ebből kifolyólag arra a tényre, hogy a modern papképzés feladatai közé általánosan bevették már a gazdasági kérdések ismertetését. Hangsúlyozza, hogy a lelkipásztori gondviselés körébe ezek is bevéendők, miközben ismerteti egyes magyar gyak. theologusok munkái nyomán a poimenika tudományának felosztását. Azután ismerteti a mezőgazdasági socialis kérdést, annak két főirányzatát, az agrár és radikális irányt, kiemelve — kissé zavarosan — a két irány törekvéseit és fő jellemvonásait. Végül a „gyakorlati socialis teendőket” ismerteti a következő alcímek alatt: Mezőgazdaságiak, (kisgazda szakképzése, állattenyésztés, háziipari tanfolyamok, fogyasztási és más szövetkezetek, hitelügy, adózás) társadalmiak: (iskoláztatás, továbbképző tanfolyamok, nők nevelése, közegészségügy, gyermekvédelem, stb.). A fölemlített kérdések mind méltók arra, hogy gondolkozzunk felette, de a könyv, a maga kapkodó előadásával, melynek szerzőjéről észrevehető, hogy mindig egy mű hatása alatt áll, egyáltalában nem alkalmas a kérdések pontos szembeállítására. Főképp az egyetlen szempont hiányzik belőle, melyből egy ilyen című könyvet egyedül szabad írni; annak a kérdésnek erőteljes fixirozása: mi a köze, és meddig van köze egy lelkipásztornak bármiféle gazdasági kérdéshez. E szempont nélkül pedig a kérdések beállítása hiábavaló.

I. L.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

Ravasz László beszédeinek kiadása a Megbeszélések rovatában irt okok miatt késedelmet szenved. Megnyugtadjuk a jelentkezőket: ami késik, nem mulik.

Menekült lelkésztársainknak. Mindenkinék, akit szétszórt ez a nagy forgószél, meleg, testvéri üdvözlőnköt küldjük. Jelentjük, hogy közel van a visszatérés órája: irányadó körök most dolgozzák ki a hazatérés módjait s gondoskodnak az eszközökről. Óhajtjuk, hogy lelkipásztortársaink minél előbb — szívünk kívánsága szerint — őrhelyeiken álljanak s átvegyék azt a munkát, a mi a visszatelepítés körül reájuk vár. Anyagi nehézségeikben a főhatóság messzemenő segítséget nyújt. Különös gondjukba ajánljuk lelkészeinknek a *fogyasztási szövetkezeteket*, hogy a nép elsőrendű életszükségeit a tél folyamán onnan szerezhesse be, s ne kelljen a szatócok közvetítő szivességét megfizetni. Pesten levő menekült lelkészeink már most tárgyalhatnak ebben az ügyben a szövetkezetek központjával.

Legközelebbi számunkban a specialis menekült-pásztorációval fogunk foglalkozni s abban a számban fogjuk ismertetni — a beküldött könyveket is.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Előfizetést, reklamációkat, kéziratosokat, leveleket Dr. *Ravasz* László címére (Kolozsvár, Bocskai-tér 1.) kell küldeni.

A szerkesztésért felelős:
DR. RAVASZ LÁSZLÓ.

Lelkész és vallástanár, tanár és tanító urak
rendeljék meg és terjesszék

a hivek és tanítványaik között az

É B R E S Z T Ő

képes keresztyén szépirodalmi, családi és ifjusági havi folyóiratot.

Szerkeszti: Megyercsy Béla.

Előfizetési díj egy évre 4 korona.

Az Ébresztőnek minden keresztyén családhoz és minden keresztyén ifju-
hoz el kell jutnia, hogy a nemes szépirodalom szárnyain minden olvasó-
jának lelkébe bevigye a keresztyén magyar nemzet hatalmas gondolatát.

Előfizetéseket elfogad és mutatványszámot küld a kiadóhivatal:

Budapest, VIII. Főherceg Sándor-utca 28.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Az 1916/917. tanévre szóló

iskolakönyv

és

tanszerjegyzék

megjelent.

Kivánatra **ingyen** és **bérmentve** küldi meg

HEGEDÜS ÉS SÁNDOR

a Tiszántuli ref. egyházkerület főbizományosa

☞ prot. iskolai könyvkereskedése ☞

☉ DEBRECEN. ☉